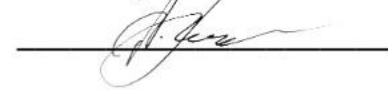

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

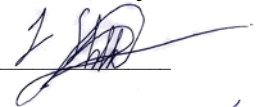
ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри туристичного
бізнесу та країнознавства
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна магістерська робота
на тему: **«ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА
ПОЛІТИКУ КНР У ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ»**

Виконав: студент 2 курсу магістратури,
групи УКС-61
Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Шевяков Ілля Дмитрович

(прізвище та ініціали)

Керівник: д.іст.н., проф. Лиман С. І.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.е.н. доц. Макаруч К. О.

(прізвище та ініціали)

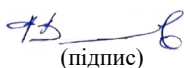

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Вялієв Фаріз

(прізвище та ініціали)

Харків – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) другий (магістерський)

Напрямок підготовки _____

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри туристичного
бізнесу та країнознавства
Доц. Парфіненко А.Ю.

“ 15 ” грудня _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

Шевякова Іллі Дмитровича

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: «Вплив Російсько-української війни на політику КНР у Центрально-Східній Європі»

керівник роботи Лиман С.І. д.і.н., проф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “07”.08.2023 року №4002-5/1674

2. Строк подання студентом роботи 28.11.2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Здійснити аналіз теоретико-методологічні основи і джерельна база дослідження впливу Російсько-української війни на політику КНР у ЦСЄ. Проаналізувати основні тенденції у політиці КНР в ЦСЄ у ХХІ сторіччі. Здійснити аналіз значення Російсько-української війни для політики КНР у регіоні.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	ВСТУП
2	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПОЛІТИКУ КНР У ЦСЄ
3	РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПОЛІТИЦІ КНР В ЦСЄ У ХХІ СТОРІЧЧІ
4	РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ ПОЛІТИКИ КНР У РЕГІОНІ
5	ВИСНОВКИ
6	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

5. Дата видачі завдання 04.09.2023 р.

Студент

І. Д. Шевяков
ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

С. І. Лиман
ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Шевяков І.Д. Вплив Російсько-української війни на політику КНР у Центрально-Східній Європі.

Кваліфікаційна робота магістра присвячено дослідженню відносин КНР та країн ЦСЄ в умовах Російсько-української війни. Проаналізовано відносин КНР та країн ЦСЄ як об'єкт міжнародно-політичних досліджень. Дослідженню доктринальної бази відносин КНР з країнами ЦСЄ. Розглянуто основних напрямків та форматів співробітництва КНР з країнами ЦСЄ, проблем в їх співробітництві до початку Російсько-української війни. Її наслідки для відносин країн ЦСЄ з КНР. Зпрогнозовано перспектив співробітництва КНР з Україною у межах Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» та Формату «16+1» в сучасних геополітичних умовах. Проаналізовано соціально-економічної та політико-соціальної характеристики країн ЦСЄ та КНР держав.

Ключові слова: Китай, КНР, ЦСЄ, Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, НАТО, ЄС, Формат «14+1», Ініціатива «Один-пояс, один шлях».

SUMMARY

I.D. Shevyakov The influence of Russian-Ukrainian war on the PRC policy in Central-Eastern Europe.

The master's thesis is devoted to the study of relations between the PRC and the CEE countries in the context of the Russian-Ukrainian war. The relations between the PRC and the CEE countries are analyzed as an object of international political research. Studying the doctrinal basis of relations between the PRC and the CEE countries. The main directions and formats of cooperation between the PRC and the CEE countries, problems in their cooperation before the start of the Russian-Ukrainian war and its consequences for the relations of the CEE countries with the

PRC. Forecast the prospects for cooperation between the PRC and Ukraine within the framework of the "Belt&Road Initiative" and the "16+1" Format in modern geopolitical conditions is provided. The socio-economic and political-social characteristics of the CEE countries and the PRC are analysed.

Keywords: China, People's Republic of China, CEE, Poland, Czech Republic, Hungary, Slovakia, NATO, EU, "14+1" format, "One Belt, One Road" initiative.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПОЛІТИКУ КНР У ЦСЄ	5
1.1. Відносини КНР та країн ЦСЄ як об’єкт міжнародно-політичних досліджень	5
1.2. Понятійно-категорійний апарат дослідження	9
1.3. Соціально-політичний та економічний профіль регіону ЦСЄ та КНР	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПОЛІТИЦІ КНР В ЦСЄ У ХХІ СТОРІЧЧІ	22
2.1. Доктринальні засади співробітництва КНР та країн ЦСЄ	22
2.2. Основні напрямки співробітництва КНР з державами ЦСЄ та основні формати співробітництва	27
2.3. Аналіз проблем у співробітництві КНР та країн ЦСЄ до 2022-го року	51
РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ ПОЛІТИКИ КНР У РЕГІОНІ	59
3.1. Вплив російсько-української війни на відносини КНР з країнами ЦСЄ	59
3.2. Перспективи співробітництва України та КНР у форматах «14+1» та Ініціативи «Один-пояс, один – шлях»	68
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	74

ВСТУП

Значущість аналізу впливу Російсько-української війни на політики КНР у країнах ЦСЄ неможливо переоцінити, адже як в умовах війни, так й особливо після її завершення, для повноцінної відбудови та модернізації наша держава потребуватиме значних іноземних інвестицій. Одним з джерел цих інвестицій може бути КНР, до того ж китайський ринок міг би допомогти нам розпочати розбудову повоєнної вітчизняної економіки як диверсифікованої так і такої, що не матиме критичної залежності від одного конкретного ринку.

Для того, щоб зрозуміти наскільки можливо реалізувати потенційні можливості, ми маємо зрозуміти, які основні інтереси та принципи будуть рушійною силою китайської політики на сході Європи в теперішніх геополітичних реаліях. Зважаючи на це, нам варто проаналізувати політику КНР в країнах ЦСЄ, оскільки економіка України та наша зовнішньополітична орієнтація багато у чому є подібною до країн регіону, відтак розуміння політики КНР у цих країнах, а також аналіз тих переваг та проблем, які супроводжували їх співробітництво з КНР, допоможе нам спрогнозувати як ці процеси розвиватимуться у повоєнній Україні.

Об'єктом дослідження магістерської роботи є зовнішня політика Китайської Народної Республіки в умовах російсько-української війни.

Предметом дослідження магістерської роботи є політика Китайської Народної Республіки в регіоні ЦСЄ та вплив на неї російсько-української війни.

У вітчизняній літературі вказана тема розкриваються у публікаціях та працях таких вчених як Юрій Пойта, серед іноземних дослідників обрану тему освітлюють Цянлі Ян, Бернадо Маріані. Свен Біскоп та Іван Лідарєв. Можемо сказати, що тема дослідження переважно розглядається іноземними науковцями та слабо розкрита у вітчизняній науковій літературі.

Мета магістерської роботи дослідити відносини КНР з країнами ЦСЄ та вплив російсько-української війни на ці відносини. За для досягнення цієї мети перед працею ставляться такі **завдання**:

- 1) проаналізувати відносини КНР та ЦСЄ як об'єкт міжнародно-політичних досліджень.
- 2) дослідити доктринальну базу відносин КНР з країнами ЦСЄ.
- 3) дослідити основні напрямки та формати співробітництва КНР з країнами ЦСЄ.
- 4) з'ясувати основні проблеми у відносинах КНР з країнами ЦСЄ до початку російсько-української війни.
- 5) з'ясувати наслідки російсько-української війни для відносин країн регіону з КНР.
- 6) проаналізувати перспективи співробітництва КНР з Україною у межах Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» та Формату «16+1» в сучасних геополітичних умовах.
- 7) надати соціально-економічну та політико-соціальну характеристику країнам ЦСЄ та КНР.

Під час написання магістерської роботи використовувалися методи аналізу та синтезу, історичний метод, а також статистичний метод.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання результатів дослідження в науково-дослідницьких роботах, що розглядають політику КНР в регіоні ЦСЄ та переносу результатів дослідження на аналіз політики КНР щодо України та перспектив двосторонніх китайсько-українських відносин.

Обрана тема пройшла апробацію на 2 наукових конференціях.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Містить 73 сторінок тексту, 15 таблиць, 6 рисунків. Список джерел містить 47 найменувань літератури, 112 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПОЛІТИКУ КНР У ЦСЄ

1.1. Відносини КНР та країн ЦСЄ як об'єкт міжнародно- політичних досліджень

Тема відносин КНР та країн ЦСЄ в умовах російсько-української війни належить до актуальних, але малодосліджених тем у сучасній науці. Це пов'язано, з одного боку з більшою зацікавленістю дослідників у розгляді відносин КНР з провідними міжнародними акторами, такими як США, Велика Британія, ФРН, РФ тощо. З іншого - причиною є новизна даної теми, що у поєднанні з обмеженістю доступної загалу доктринальної бази політики КНР у регіоні ЦСЄ і відсутністю чіткої позиції щодо російсько-української війни робить аналіз даної теми надзвичайно складним. Через це джерельна база дослідження переважно складається зі стенограм Самітів формату КНР-Центрально Східна Європа, що відбуваються щорічно з 2011 року [21, с. 14]. У межах цих зустрічей відбувається огляд результатів співробітництва Китаю з країнами Центрально-Східної Європи. Також у межах самітів виробляються спільні позиції країн регіону та Китаю з приводу співробітництва у економічній та інвестиційній сферах. Разом із тим під час відповідних самітів сторони обмінюються своїми позиціями щодо суперечностей та проблем, які виникають у співробітництві. Починаючи з 2014р. Саміти також відіграють роль основного елементу впровадження в життя співробітництва у форматі «16+1» (17+1). [74] Також у якості джерел використовуються публічні заяви урядовців КНР, країн ЦСЄ та посадовців ЄС. У якості джерельної бази залучені матеріали брифінгів, які підготовані відповідними структурами Європарламенту та зачіпають відповідну тематику. Зокрема «Китай, формат 16+1 та ЄС» (2018) [114], у якому розглядаються вплив співробітництва між

країнами ЦСЄ та КНР на роль держав регіону у ЄС та виклики, які постають перед Європейським Союзом у зв'язку з цим співробітництвом. Для літературної бази, особливо вітчизняної, характерна обмежена кількість установ та дослідників, які займаються системним аналізом окремих елементів обраної теми. Ключовим для розуміння обраної теми є аналіз зовнішньої політики КНР: зокрема політика КНР у регіоні ЦСЄ; двосторонні відносини КНР з країнами регіону та вплив на них; відносини КНР з Україною та їх специфіку; формати реалізації співробітництва КНР з країнами ЦСЄ.

Китайсько-українські відносини активно розглядаються у збірниках статей, що випускаються під егідою Інституту Сходознавства ім. А.Ю.Кримського. Зокрема виділяються статті «Аналіз зовнішньоторговельної діяльності Китаю та України» (2021) [38, с. 52] за авторством А. Керіченка та І.Березовської, у яких розглядаються зовнішньоекономічні зв'язки, у тому числі з країнами ЦСЄ та Україною. «Китайський вектор в диверсифікації зовнішньої політики України: Досягнення та перспективи» (2021) [39, с. 65] за авторством О. Кондратенка, в якій розкриваються перспективи співробітництва України з КНР у контексті більш широкого співробітництва КНР з країнами Центрально-Східної Європи. «Реалії китайської Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» в Україні: Досягнення та невдачі» (2020) [10, с. 133] за авторством М. Смотрицької в якій аналізуються досягнення та проблеми у співробітництві між КНР та Україною у межах ініціативи «Один-пояс, один-шлях». Проблематика зовнішньої політики загалом активно розглядається іноземними дослідниками. Так у статті Лі Ціє «Китайські глобальні амбіції: Очікування, можливості та виклики» (2020) [11, с. 103] досліджено основні напрямки та підходи КНР до зовнішньої політики, зокрема й у Європі. Питання політики Китаю у ЦСЄ та форматів співробітництва КНР з країнами регіону піднімається статтях окремих іноземних дослідників. Зокрема Річарда Турчані «Залицання Центрально-Східної Європи до Китаю: Троянський кінь в

ЄС?» (2014) [40] та «Китай та розчарований регіон: Повторювана проблема Центрально-Східної Європи з великими державами» (2020) [19, с. 60] аналізує особливості, перспективи та проблеми пов'язані з кооперацією країн Центрально-Східної Європи та КНР, а також ті ризики, що постають перед ЄС у зв'язку з співробітництвом країн ЦСЄ з КНР. У статті Богдана Горальчика «Інтереси Китаю в Центрально-Східній Європі: вхід дракона»» (2017) [41] описуються засади та перспективи співробітництва країн Центрально-Східної Європи з КНР. В публікації за авторством Еріки Браттберг та Евани А. Фейгенбаум «Вплив Китаю в Південно-Східній, Центрально-Східній Європі: вразливість і стійкість у чотирьох країнах» [155] розглядаються досягнення та суперечності китайської політики у країнах Європи на прикладі політики КНР в Угорщині, Румунії, Грузії та Греції, а також роль Формату «17+1» у відносинах з Угорщиною, Румунією та Грецією. У праці Джеймса Ламондо та Едуарда Лукаса, «На випередження: китайський вплив у Центрально-Східній Європі»» (2022) [108] проаналізовано наслідки співробітництва КНР з країнами ЦСЄ, а також проблеми та суперечності, які є характерними для політики КНР у регіоні в 2010-2020-х рр. В статті «Центральна Європа на продаж: Політика китайського впливу» (2018) [42, с. 5-6] за авторством Івана Караскова та Тамаша Матура аналізується економічне співробітництво КНР з країнами Центрально-Східної Європи та його наслідки для впливу Китаю на держави регіону. В публікації Марцина Приходняка «Китай та Вишеградська група. Трансформації та майбутнє співпраці» (2020) [156] проаналізовано підходи КНР до співробітництва з Вишеградською Четвіркою, значення цього співробітництва у більш широкому форматі співробітництва «17+1» та для країн Вишеградської Четвірки. Ця проблематика активно досліджується китайськими дослідниками. Особливу увагу привертають публікації Чжан Юнгана та Шан Юйхуна «Надії та виклики співпраці Китаю та Центрально-Східної Європи в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях»» (2016) [43, с. 12],

в статті розглядаються зміни, що відбулися у політиці КНР в Центральній Східній Європі після початку реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях». Стаття Сюг Гана та Ян Буена «Оцінка та думки про 10 років співпраці між Китаєм та країнами Центрально-Східної Європи» (2021) [44, с. 31] тенденції, що були характерні для співробітництва Китаю з країнами ПЦСЄ у 2010-х та на початку 2020-х рр., а також ту роль, яку у ньому відіграє Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» та дослідження Гао Яньня та Лу Пенци «Редакція «Рекомендації щодо ділового середовища для закордонних інвестицій підприємств за країнами (регіонами)» (2021) [45, с. 40], в якому розглядаються особливості інвестиційного клімату, перспективи інвестування та дано рекомендації китайським інвесторам щодо інвестицій у країни Центрально-Східної Європи. В праці Тан Тінгфена, Фан Лінпіна та Ян Гон'яна «Типові характеристики, ризики та заходи протидії інвестиційному співробітництву Китаю та Центральної та Східної Європи в контексті «Одного поясу, одного шляху» (2021) [46] розглядається роль інвестування у політиці Китаю в регіоні ЦСЄ, а також перспективи та виклики, що постають перед китайською інвестиційною політикою у регіоні у зв'язку із реалізацією Ініціативи «Один – пояс, один – шлях». Питання двосторонніх відносин Китаю з окремими країнами ЦСЄ розкривається у публікаціях «Китайський вплив у Чеській Республіці» (2022) [106] та «Китайський вплив у Словаччині» (2022) [105] за авторством Феліпа Шебока, у яких автори досліджують особливості співробітництва КНР з Чеською Республікою та Словацькою Республікою відповідно, а також наслідки співробітництва для відповідних держав. У публікаціях «Китайський вплив в Угорщині» [104] за авторством Томаша Матури та «Китайський вплив у Польщі» [107] за авторством Аліції Бачульської авторами розглядається політика КНР по відношенню до Угорщини та Польщі, а також її наслідки для відповідних країн. Таким чином, в працях іноземних та зокрема китайських дослідників досить активно

виивчаються двосторонні відносини КНР з окремими державами ЦСЄ та політики регіону загалом, , а також формати, через які реалізується співпраця Китаю з країнами ЦСЄ.

1.2. Понятійно-категорійний апарат дослідження

Ключовими для написання магістерської роботи були поняття «ліберальний інтернаціоналізм», «Центрально-Східна Європа», «зовнішня політика», «Формат 17+1» та «Ініціатива Один-пояс, один-шлях».

Ліберальна думка в політології розглядає лібералізм як спосіб упередження військових конфліктів, що є наслідком меркантилізму у економіці та владою аристократії у політичному житті. Відтак, інтернаціоналізм у ліберальній думці має знизити ризик війни через створення представницьких органів для здійснення політичної влади при заохоченні міжнародної співпраці та мінімізації бар'єрів в царині економічних зносин, наслідком чого має бути збільшення економічної взаємозалежності, що заохочуватиме мирну співпрацю. Роберт Гілпін вважав лібералізм протилежністю меркантилізму, який він визначав як «політику, що контролює економіку», у той час лібералізм на його думку представляє собою «економіку, що визначає політику» [14, с.11-15]. Це визначення меркантилізму у повній мірі відповідає ліберальному інтернаціоналізму, у рамках якого розглядатиметься політика КНР в регіоні ЦСЄ.

Центрально-Східна Європа – географічний, економічний, політичний та культурний регіон. Відповідно до даних ОСЕР включає Естонію, Латвію, Литву, Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, Румунію, Болгарію, Словенію, Хорватію, Албанію. У той же час за дефініцією МВФ до цього регіону включаються усі вище зазначені держави та також Україна, РФ, Республіка Білорусь, Республіка Молдова, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Сербія та Північна Македонія [75].

У межах дослідження автор розглядатиме країни Центрально-Східну Європу які є найбільш активними партнерами КНР в регіоні та є найбільш активними у питаннях пов'язаних з КНР, до таких країн можна віднести Республіку Польща, Чеську Республіку, Угорщину та Словацьку Республіку.

Одним з ключових понять для написання магістерської роботи є термін «зовнішня політика». Кіт Р. Легг і Джеймс Моррісон розуміли зовнішню політику як набір об'єктивних щодо світу за межами даної соціальної одиниці, а також набір стратегій і тактик призначених для досягнення цілей [13, с. 11-13]. Джозеф Франкель розумів зовнішню політику як рішучі дії, які певною мірою передбачають між однією державою та іншою державою [12, с.10-16]. Джордж Модерські розглядав зовнішню політику як систему діяльності, що створена суспільством для зміни поведінки інших держав та адаптації власної діяльності до реалій міжнародного середовища [15, с. 1-2; 16, с. 2-5].

У рамках магістерської роботи зовнішня політика буде розглядатися як сукупність дій, що здійснюються державою та приватними структурами за активного сприяння держави, що націлені на посилення значення та впливу конкретної держави як на систему міжнародних відносин загалом, так і в окремих регіонах або інших державах.

Ще одним важливим для магістерської роботи терміном є «Формат 17+1». «17+1» (16+1/14+1) - це формат співробітництва КНР з країнами Центрально-Східної Європи заснований к 2012-му році. Основною офіційною метою ініціативи є розширення співробітництва з ЄС, яке є менш розвинутим ніж двосторонні зв'язки КНР із країнами Західної Європи. Разом із тим, ключовим напрямком співробітництва є розбудова інфраструктурних проєктів у країнах регіону головним чином автомобільних та залізничних доріг, річкових та морських портів, а також аеропортів. Варто відзначити, що «17+1» позиціонується Китаєм як продовження і складова Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» [74].

Останнім з ключових термінів, які використовувались під час написання магістерської роботи була Ініціатива «Один-пояс, один-шлях». Ініціатива анонсована 2013-го року і передбачає інтенсифікацію торгівлі та інвестиційних зв'язків між КНР та країнами Азії, Африки та Європи. Ініціатива також передбачає значні китайські інвестиції у економіки держав-учасниць, головним чином у модернізацію виробництв та інфраструктурні проекти, а також певне співробітництво в культурній та освітній сферах [18, с.171-174; 74].

1.3. Соціально-політичний та економічний профіль регіону ЦСЄ та КНР

КНР було проголошено 1-го жовтня 1949-го року в наслідок перемоги КПК в громадянській війні в Китаї. Після приходу до влади КПК проводила політику орієнтовану на СРСР та країн соцтабору, повністю ігноруючи держави капіталістичного блоку, разом із тим варто відмітити відмову капіталістичних держав визнавати комуністичний режим легальним урядом Китаю [48; 72]. Ситуація почала дещо змінюватися у 1971 р., що пов'язано з визнанням КПК як легального уряду Китаю, передачу місця Китаю в ООН від уряду Тайваню до КНР, повільним налагодженням відносин між КНР та США. Після смерті Мао Цзедуна у 1978-му році неформальним лідером КПК та Китаю став Ден Сяопін. За його правління було розпочато період «реформ і відкритості», у межах якого було створено ряд відкритих економічних зон у прибережних містах Китаю та розпочато поступово економічну лібералізацію. Наслідком став стрімкий економічний ріст КНР з 1990-х рр. до 2010-х рр. КНР стала однією з ключових акторів у системі МЕВ, в 2011-му році економіка КНР посіла друге місце за загальним обсягом, поступаючись лише США. Після приходу до влади Сі Цзінпіна (2013р.) КНР стала набагато активніше діяти на світовій арені через створення нових форматів співробітництва, таких як

Ініціатива «Один-пояс, один шлях» та Формату «16+1», разом із тим з 2015 року почали стрімко погіршуватися відносини з Заходом загалом, і США зокрема, а починаючи з 2019 року в економіці країни почали спостерігатися суттєві проблеми та скорочення темпів зростання [72].

Розглянемо форму державного устрою: КНР є унітарною децентралізованою державою, у складі КНР є 23 провінції, 5 автономних регіонів, 4 муніципалітету та 2 спеціальні адміністративні райони [48]. За формою правління КНР є республікою, політичний режим в країні характеризується однопартійністю, при цьому в країні дотримуються поділу влади на три основні гілки влади. Головою виконавчої влади є президент, а головою уряду - прем'єр-міністр. Основними задачами виконавчого уряду є повсякденне адміністрування країни та виконання задач та цілей політики, що поставлені парламентом. Верховним органом законодавчої влади є Загальнокитайські збори народних представників, постійно діючим законодавчим органом - Постійний комітет Загальнокитайських зборів народних представників. Його повноваження в цілому є подібними до повноважень більшості парламентів, прийняття законодавчих актів та самої Конституції, цікавими є повноваження щодо «дотримання норм конституції». Верховним органом судової гілки влади є Верховний Народний суд. Повноваження головним чином пов'язані з розглядом апеляцій, класифікація справ, що не підпадають під категорії передбачені Кримінальним кодексом, а також санкціонування використання смертної кари [3].

Географічно КНР знаходиться у Східній Азії, має вихід до Жовтого, Південно-Китайського та Східнокитайського морів і через них має доступ до Тихого океану. КНР має сухопутні кордони з КНДР, РФ, Монголією, Казахстаном, Киргизстаном, Таджикистаном, Афганістаном, Пакистаном, Індія, Непал, Бутан, М'янма, Лаосом, В'єтнамом. Що ж стосується земельних ресурсів, то до сільськогосподарських земель відноситься 54,7% (більшість з

них відведена під пасовища) території, у той же час на лісисту місцевість припадає 22,3%. Основними водними артеріями є ріки Хуанхе та Янцзи. Клімат Китаю є надзвичайно різноманітним, на півдні та уздовж узбережжя домінує тропічний клімат, субтропічний у центрі країни, на крайній півночі країни клімат є помірним. На заході країни та у певних північних регіонах країни клімат є континентальним та відрізняється різкими перепадами температур та низьким рівнем опадів. Обсяг щорічно відновлювальних водних ресурсів складає 2,84 трлн. м³, при цьому більшість цих водних ресурсів розподілена нерівномірно і переважно сконцентрована на сході, півдні і у центрі країни. КНР є надзвичайно багатою на природні ресурси: у країні є значні поклади енергоносіїв, мінеральних ресурсів залізних руд, рідкоземельних елементів та мінеральних ресурсів. Населення розподілене нерівномірно, більшість проживає на сході країни у прибережних містах (Шанхай, Гуанчжоу, Пекін тощо), у той же час на заході країни, особливо у Тибеті, населення є надзвичайно розрідженим. Абсолютну більшість населення країни складають ханці 91,1%, у той же час усі етнічні меншини складають 8,9%. При цьому варто зважати на те, що навіть незначні відносні показники можуть відображати абсолютні показники, що складають мільйони. Основною мовою і єдиною державною є мандаринська китайська. Однак певна частина населення використовує регіональні діалекти китайською, тибетську або уйгурську. Офіційно більшість населення країни є атеїстами, однак на практиці провідними конфесіями серед населення є конфуціанство та буддизм, в окремих районах країни домінуючою конфесією є іслам. Якщо казати про загальну економічну характеристику КНР, то країна відноситься до групи Нових Індустріальних Країн (НІК), ключовим елементом формування ВВП країни є сфера послуг, у той час як частка промисловості та сільського господарства (далі с/г) у структурі ВВП неухильно скорочується [48; 157].

Таблиця 1.1

Структура ВВП КНР (1981-2022 рр.)

Рік	1981	1991	2001	2011	2021	2022
Частка сфери послуг у ВВП КНР (%)	22,7	34,5	41,2	44,3	53,3	52,8
Частка промисловості у ВВП КНР (%)	46	41,5	44,8	46,5	39,4	39,9
Частка с/г у ВВП КНР (%)	31,3	24	14	9,2	7,3	7,3

Складено автором за джерелами [65; 66; 67]

Як бачимо, економічна структура та тенденції у економіці країни свідчать про поступовий перехід економіки країни від стану «країни, що розвивається» до «розвинутої країни». Що ж стосується робочої сили, то рівень освіченості є високим і складає 97%. При цьому медіальний вік в країні складає 38,4 роки, найбільшою віковою стратою є люди у віці від 25 до 54 років (46,81%). Це означає відсутність нестачі робочої сили, однак у середньостроковій перспективі це може призвести до економічної кризи у середньостроковій перспективі через нестачу робочої сили та засилля непрацездатного населення, що потребуватиме економічної підтримки з сторони держави [48].

Таким чином, китайська державність має тривалу історію, населення країни хоча і переважно складається з ханців, однак у країні наявні чисельні етнічні меншини. У конфесійному відношенні країна характеризується суттєвою нерівністю. У економічному відношенні країна відноситься до «країн, що розвиваються», разом із тим достатньо швидко розвивається. Клімат країни є надзвичайно різноманітним. Населення в країні розміщене нерівномірно і переважно сконцентроване на сході у великих містах та їх агломераціях. Урбанізація складає 64,6% населення.

Надаючи характеристику країнам ЦСЄ варто відзначити такі країни як Чехія (ЧР), Польща (РП), Угорщина і Словаччина (СР).

ЧР було проголошено 1-го січня 1993-го року в наслідок розпуску Чеської і Словацької Федеративної Республіки. Після проголошення незалежності країна почала швидко інтегруватися до євро-атлантичних структур, так у 1999 р. ЧР стала членом НАТО, а у 2004 р. членом ЄС [49; 69].

Форма державного устрою ЧР – унітарна, за формою правління ЧР є парламентською республікою. Держава складається з 13 країв (регіонів). Головним органом законодавчої влади є двопалатний парламент, верхня палата – Сенат (81 особа), нижня палата – Палата депутатів (200 осіб). Головою держави є президент, однак більшість владних повноважень сконцентровані в руках прем'єр-міністра, що є головою уряду. Головним органом судової влади є Конституційний суд, що перевіряє законодавчі акти на відповідність Конституції [4, с. 2-11].

Країна розташована в регіоні ЦСЄ та межує з ФРН, РП, СР та Австрією. Клімат в країні є помірним, а рівень забезпечення водними ресурсами достатнім. У рельєфі країни домінує рівнинний рельєф на Заході, невисокі гори на крайньому Заході та холмистий рельєф на Сході. Під сільськогосподарську діяльність відведено 54,8% території ЧР. Країна не має виходу до моря, а основними водними артеріями є Влтава та Ельба. Обсяги щорічно відновлювальних водних ресурсів складає 13,15 млрд. м³. З природних ресурсів в країні наявні поклади вугілля, певні мінеральні ресурси та відносно невеликі поклади урану. Населення розміщене відносно рівномірно з певною концентрацією у великих містах як Прага і Брно. В етнічному відношенні країна є досить гомогенною чехами є від 63,7 до 64,3%, однак ще від 4,9% до 5% населення складають морави, що іноді включаються у поняття «чехи». У конфесійному відношенні домінуючою групою є атеїсти до яких відносяться 47,8% населення, а другою за кількістю групою є агностики 30,1%. Якщо казати про вікову структуру населення, то домінуючою є страта у віці з 25 до 54-х років з показником 43,29%, медіальний

вік 43,3 роки. Офіційною та найпоширенішою мовою в країні є чеська, серед мов меншин варто виділити словацьку. Економічно ЧР є країною середнього достатку, при цьому рівень життя ЧР є вищим ніж у решті країн регіону, і навіть є порівнюваним з країнами Західної Європи. У країні добре розвинута машинерія та хімічна промисловість, а також літакобудування та ОПК [49].

Таблиця 1.2

Структура ВВП ЧР (1995 – 2022 рр.)

Рік	1995	2001	2011	2021	2022
Частка сфери послуг у ВВП ЧР (%)	51,4	54,2	54,7	58,8	57,9
Частка індустрії у ВВП ЧР (%)	35,4	33,9	33,7	30,3	30,7
Частка с/г у ВВП ЧР (%)	4,0	3,2	2	1,8	2,1

Складено автором за джерелами [53; 54; 55]

РП було проголошено в 1989-му році після перемоги оксамитової революції, яка привела до повалення соціалістичного режиму в країні. Після падіння соціалізму РП стала стрімко інтегруватися в євро-атлантичні структури, так у 1999 р. РП стала членом НАТО, а у 2004 р. членом ЄС [50; 68].

За формою правління країна є парламентсько-президентською республікою, форма державного правління є унітарною. Верховним органом законодавчої влади є двопалатний парламент. Верхньою палатою є Сенат (100 депутатів), а нижньою палатою є Сейм (460 депутатів). Головою виконавчої влади є президент, а верховною гілкою судової влади є Конституційний трибунал, який трактує положення Конституції та перевіряє законодавчі акти на відповідність їй [5].

РП знаходиться у регіоні ЦСЄ та межує з ФРН, ЧР, СР, Україною, РБ, Литвою та РФ (Калінінградська область). Забезпеченість водними ресурсами РП є достатнім. Рельєф країни переважно є рівнинним. Під сільськогосподарську діяльність відведено 48,2% території. Країна має доступ до Балтійського моря, а головною водною артерією країни є Вісла. Обсяги

щорічно відновлюваних водних ресурсів складає 60,5 млрд. м³. У країні наявні поклади вугілля та природного газу, поклади мінеральних копалин, металевих руд, бурштину та дорогоцінних металів. Населення в РП розміщене відносно рівномірно, при цьому певна концентрація населення спостерігається у великих містах Варшава, Краків, Гданськ, Вроцлав тощо. Країна є моноетнічною, поляки складають 96,9%. У конфесійній структурі домінують римо-католики 84,8% населення, другою за кількістю. У віковій структурі населення домінує страта у віці від 25 до 54 років, з показником 43,33%, медіальний вік 41,9 роки. Найбільш поширеною є офіційна – польська, серед мов меншин варто відзначити сілезьку та українську. У економічному відношенні РП станом на зараз є провідною економікою регіону, так у 2020-го РП входить до 25 найбільших економік за обсягами ВВП. Економіка країни стала стрімко розвиватися після кризи 2008-09-х рр. У країні достатньо стрімко розвивається машинобудування, суднобудування, металургія та сфера ОПК. При цьому частка послуг в економіці країни поступово зростає [50].

Таблиця 1.3

Структура ВВП РП (1995-2021 рр.)

Рік	1995	2001	2011	2021	2022
Частка сфери послуг у ВВП РП (%)	49,1	58,3	54,1	56,9	56,8
Частка індустрії у ВВП РП (%)	33,5	27,4	30,5	27,9	29,8
Частка с/г у ВВП РП (%)	5,6	3,3	3,2	2,2	2,1

Складено автором за джерелами [56; 57; 58]

Плинний політичний режим Угорщини було встановлено після завершився оксамитовою революцією 1989 р яка призвела до повалення соціалістичного режиму. Після цього країна стрімко інтегрувалася у євро-атлантичні структури, так 1999-го Угорщина стала членом НАТО, а у 2004-му ЄС [70].

За формою правління Угорщина є парламентською республікою, а за формою державного устрою унітарною. Верховним органом законодавчої влади є однопалатний парламент – Національна Асамблея у складі 199 депутатів. Головою держави є президент, а головою уряду є прем'єр-міністр, що здійснює фактичний контроль виконавчої влади. Верховним органом судової влади є Конституційний суд, що перевіряє законодавчі акти на відповідність Конституції [6, с. 17-29].

Угорщина знаходиться у регіоні ЦСЄ. Країна межує з Австрією, СР, Україною, Румунією, Сербією, Хорватією, Словенією. Забезпеченість водними ресурсами є достатньою. Рельєф є неоднорідним, так більша частина країни домінує рівнинний рельєф, однак на півночі та частково сході домінує горбиста місцевість, на півдні також є невисокі гори. Під сільськогосподарську діяльність відведено 58,9% території. Країна немає виходу до моря, а ключовою водною артерією є Дунай. Обсяг щорічно відновлювальних водних ресурсів складає 104 млрд. м³. У країні наявні певні поклади бокситів та вугілля, а також незначні поклади природного газу. Населення розміщене відносно рівномірно хоча на півночі щільність заселення є дещо меншою, переважно населення сконцентроване у великих містах, найбільшим урбаністичним центром є Будапешт. Країни є моноетнічною угорці складають 85,6%. У конфесійному складі домінують римо-католики 37,2% населення. У віковій структурі населення домінує страта у віці від 25 до 54 років, з показником 42,17%, медіальний вік 43,6 роки. Найпоширенішою та єдиною офіційною мовою є угорська на якій розмовляють 99,6%. Провідними галузями економіки країни є машинобудування, металургія, текстильна та фармакологічна промисловість, стрімко розвивається галузь ОПК. У 2000-ні та на початку 2010-х рр. в країні був сприятливий інвестиційний клімат [51].

Таблиця 1.4

Структура ВВП Угорщини (1995-2022 рр.)

Рік	1995	2001	2011	2021	2022
Частка сфери послуг у ВВП Угорщини (%)	51,7	54,4	56	57	56,4
Частка індустрії у ВВП Угорщини (%)	25,8	27,1	25,1	24,3	25,8
Частка с/г у ВВП Угорщини (%)	7,2	4,9	4,0	3,4	2,7

Складе автором за джерелами [59; 60; 61]

Сучасна СР була утворена 1 січня 1993 в наслідок розпуску Чеської і Словацької Федеративної Республіки. У наслідок певної економічної відсталості євроатлантична-інтеграція країни йшла дещо повільніше у порівнянні з сусідами по регіону. Разом із певними суперечностями щодо доцільності вступу в НАТО, країна не змогла подати заявку на членство в НАТО в 1998-99 рр. Відтак вступ до Альянсу відбувся лише у 2004-му році практично одночасно зі вступом в ЄС, який відбувся того ж року [52; 71].

За формою державного правління СР є парламентською республікою, а за формою державного устрою СР - унітарною державою. Верховним органом законодавчої влади є однопалатний парламент – Національна Рада у складі 150 депутатів. Голою держави є президент, однак у межах виконавчої влади значні повноваження має прем'єр-міністр, що є головою уряду. Головним органом судової влади є Конституційний суд, що перевіряє законодавчі акти на відповідність Конституції та трактує її положення [7].

СР знаходиться у регіоні ЦСЄ. Країна межує з ЧР, РП, Україною, Угорщиною та Австрією. Забезпеченість водними ресурсами є достатньою. Рельєф в країні є неоднорідним, так на півночі та центрі країни наявні достатньо високі гори, у той же час на півдні країни домінує рівнинний рельєф. Під сільськогосподарську діяльність відведено 40,1% території. Країна немає виходу до моря, а ключовою водною артерією є Дунай. Обсяг щорічно

відновлювальних водних ресурсів складає 50,1 млрд. м³. У країні наявні поклади бурого вугілля, а також незначні поклади різноманітних залізних руд та поклади солі. Населення розмішене відносно рівномірно по всій території країни, однак певне зростання щільності заселення спостерігається у прикордонних з ЧР регіонах, а також у столиці – Братиславі, яка найбільшим урбаністичним центром країни. У етнічному відношенні для країни характерна певна гомогенність, так 83,8% складають словаки, однак наявна відносно велика угорська діаспора, що складає 7,8% населення. У конфесійному складі, серед населення домінують римо-католики із показником у 55,8%. У віковій структурі населення домінує страта у віці від 25 до 54 років, з показником 44,61%, медіальний вік 41,8 роки. Найпоширенішою та єдиною офіційною мовою є словацька, на якій розмовляють 81,8%, відносно поширеною угорська, якою розмовляє 8,5% населення. Провідними галузями економіки країни є машинобудування, металургія, спостерігається певний розвиток галузі ОПК. Також стрімко розвивається ІТ-сфера, в останні роки СР є лідером за обсягами прямих іноземних інвестицій [52].

Таблиця 1.5

Структура ВВП СР (1995-2022 рр.)

Рік	1995	2001	2011	2021	2022
Частка сфери послуг у ВВП СР (%)	56,6	57,5	57,7	59,1	58,3
Частка індустрії у ВВП СР (%)	27,7	29,8	30,5	28,2	28,6
Частка с/г у ВВП СР (%)	2,3	2,1	1,9	1,7	2,2

Складе автором за джерелами [62; 63; 64]

Таким чином для країн ЦСЄ загалом характерні суттєві подібності як географії та кліматі, так й в демографії, етнічній та конфесійній структур населення. Подібними є державна та політична структура країн регіону, а також тенденції, які спостерігаються в економіках країн регіону. Разом із тим

варто відмітити наявність певних відмінностей як у суспільно-політичному, так й економічному відношеннях.

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що джерельна база дослідження є до певної міри обмеженою, що пов'язано з специфікою китайського підходу до зовнішньої політики і не передбачає публікацію концептуальних документів, на базі яких здійснюється зовнішня політика. У той же час літературна база дослідження є надзвичайно розгалуженою, так тема політики КНР у регіоні ЦСЄ розглядається як багатьма вітчизняними дослідниками, так іноземними дослідниками з країн ЦСЄ, Західної Європи, США та КНР. Науковою новизною роботи є розгляд політики КНР в регіоні ЦСЄ саме у контексті Російсько-української війни та наслідків, яка вона матиме для відносин КНР з країнами регіону. Підґрунтям роботи є теорія ліберального інтернаціоналізму. Як КНР, так і країни ЦСЄ мають дещо подібні тенденції в економіці та демографічній структурі. Разом із тим масштаби цих процесів є неспівставними, а специфіка економічного розвитку у КНР та країнах ЦСЄ визначає також і суттєві відмінності в економічних показниках. У питаннях етнічної та конфесійної структури населення КНР та країни ЦСЄ також відмінні, так якщо країни ЦСЄ є переважно моноетнічними та моноконфесійними, то для КНР характерна наявність значних етнічних та релігійних меншин. Ще однією принциповою відмінністю між КНР та країнами ЦСЄ є те, що країни ЦСЄ, хоча й з певними обмовками можуть вважатися демократіями, то політична система КНР є повністю авторитарною.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПОЛІТИЦІ КНР В ЦСЄ У ХХІ СТОРІЧЧІ

2.1 Доктринальні засади співробітництва КНР та країн ЦСЄ

Доктринальна база, на основі якої Китай здійснює свою політику по відношенню до країн Центрально-Східної Європи, характеризується певною розмитістю та низьким рівнем кодифікації. Так сутність більшості регіональних форматів, які реалізує КНР у регіоні можна знайти переважно у виступах китайських посадовців, у той же час повноцінних доктринальних документів у відкритому доступі, так і не було опубліковано. Ще однією особливістю є те, що в абсолютній більшості подібних документів країни ЦСЄ сприймаються перш за все як країни-члени ЄС, а співробітництво між Китаєм та країнами ЦСЄ аналізується у контексті більш широкого співробітництва КНР з ЄС та інших глобальних ініціатив які Китай реалізує на міжнародній арені [83].

При більш детальному аналізі можемо виділити декілька груп джерел, у яких розкриваються доктринальні засади співробітництва КНР та країн ЦСЄ. До першої групи відносять офіційні документи опубліковані МЗС Китаю та іншими уповноваженими установами. До другої відносяться численні заяви та статті за авторством китайських посадовців та представників дипломатичного корпусу.

При аналізі Білої книги КНР «Китай у новій епосі світу» від жовтня 2019-го року бачимо, як Китай проголошує, що «Буде і надалі підтримувати співробітництво з Європою для підтримки миру, зростання, реформ та цивілізації для поєднання наших сил». КНР також сподівається на подальше зростання значення всеосяжного партнерства Китаю з Європейським Союзом. Також КНР й надалі буде співробітничати з ЄС для посилення «багатополярності» та підтримки миру в усьому світі. У той же час в межах опубліковано концепції «Глобальної ініціативи з безпеки» від 2023-го року

Китай акцентує увагу на розвитку співробітництва з Європою загалом і окремими європейськими країнами у питаннях пов'язаних з нерозповсюдженням озброєнь [81].

Для розуміння доктринальних засад політики КНР в Східноєвропейському регіоні розглянемо «Політична стратегія Китаю щодо ЄС» від 2018-го року. У ній Китай вбачає розвиток подальшого співробітництва з ЄС як один з ключових елементів розбудови багатопалярного світу. Китай розглядає Ініціативу «Один-пояс, один-шлях», а також підтримує дії ЄС та окремих європейських держав щодо сприяння миру, розвитку, прозорості, відкритості, інновацій та міжцивілізаційних зв'язків на шляху до процвітання. Китайська сторона також всебічно підтримує та надалі заохочуватиме як позицію ЄС, так і окремих країн-членів ЄС, щодо дотримання «Політики єдиного Китаю» та визнання Тайваню і Тибету невід'ємними частинами Китайської Народної Республіки. КНР також надалі планує проводити політику націлену на забезпечення поваги суверенітету КНР на світовій арені, що зокрема передбачає подальші зусилля щодо переконання інших акторів на міжнародній арені, зокрема і країн-членів ЄС, не допустити вступу Тайваню до будь-яких міжнародних організацій. Стратегія також підкреслює те, що будь-які події у Спеціальному Адміністративному Районі Гонконг є внутрішніми справами КНР, ЄС та усі країн-члени ЄС не мають втручатися у них. КНР підтверджує значущість стратегічного діалогу Китай – ЄС, як основної платформи для співробітництва та розробки спільних позицій щодо різноманітних регіональних питань [82]. Таким чином можемо побачити, що у більшості офіційних документів, які ми можемо розглядати як доктринальне підґрунтя співробітництва Китаю та країн ЦСЄ, важлива роль приділяється більш широкому співробітництву у форматі КНР – ЄС, а також розвитку співробітництва на базі глобальних ініціатив, які просуваються КНР, зокрема Ініціативи «Один-пояс, один-шлях». Якщо ж аналізувати

артикульовані в офіційних документах доктринальні засади зовнішньої політики КНР як щодо країн Європи загалом, так і до держав ЦСЄ, то варто виділити наступні принципи:

1) Дотримання принципу «єдиного Китаю» та безумовне визнання Тибету, Тайваню та Автономного Району Гонконг невід’ємними частинами КНР.

2) Розвиток багатополлярності світової системи міжнародних відносин як одна з задач співпраці.

3) Взаємовигідність співробітництва в торгівельній, інвестиційній, науковій та інших сферах.

4) Вільний доступ як європейських підприємств на китайський ринок, так і китайських підприємств до ринків європейських країн.

5) Координація позицій сторін з чутливих регіональних питань [82; 83].

Якщо ж розглядати заяви китайських посадовців та дипломатів, то більша частина заяв, що стосуються політики КНР по відношенню до країн регіону ЦСЄ, відбувалися або за результатами самітів у форматі «Китай-ЦСЄ» або здійснювалися головами китайських дипломатичних представництв у країнах ЦСЄ під час візитів до них, що може свідчити про відсутність єдиної стратегії уряду КНР щодо розвитку взаємин зі країнами ЦСЄ. Однією з перших заяв була заява тодішнього прем’єр-міністра КНР Лі Кецяня за результатами 5-го саміту Китай – ЦСЄ 2016-го року. У цій заяві він підтвердив ключову роль формату «16+1» зокрема, та країн ЦСЄ загалом у розвитку того, що Лі Кецян назвав «Євразійським сухопутного мосту». Також було заявлено, що основними напрямками співробітництва КНР з країнами ЦСЄ й надалі має бути розвиток інфраструктури, інвестування у «зелену енергетику» та розвиток народної дипломатії [76].

Доктринальні засади китайської політики у регіоні ЦСЄ були до певної міри розкриті у статті 2017-го року за авторством тодішнього посла КНР в

Естонії, пана Цю Дж. В ній пан посол наголошував на основних напрямках співпраці Китаю та країн регіону зокрема на розвитку інфраструктури, розвиток співробітництва в освітній сфері та народної дипломатії. Також пан посол підкреслив, що розвиток співробітництва з країнами ЦСЄ у форматі «16+1» відбуватиметься паралельно зі співробітництвом у форматі КНР – ЄС, разом із тим посол підкреслював, що КНР вбачала у формат «16+1» як основу для подальшого розвитку двосторонніх відносин з країнами ЦСЄ [77].

Засади співробітництва КНР з країнами ЦСЄ та роль ЄС у цьому співробітництві також розкривав тодішній прем'єр-міністр КНР Лі Кецянь у виступі з нагоди завершення саміту Китай – ЦСЄ у Хорватії в 2019-му році. У своєму виступі він підкреслив, що співробітництво у форматі «17+1» доповнює співробітництво КНР з ЄС, також він акцентував увагу на тому, що співробітництво у форматі «17+1» не порушує зобов'язань тих країн ЦСЄ, які є членами ЄС та враховує законодавчі норми Європейського Союзу. Також прем'єр-міністр КНР повторно наголосив на основних напрямках розвитку співробітництва в форматі КНР – ЦСЄ, до яких він відніс розвиток співробітництва в інвестиційній сфері, розбудові інфраструктури, сфері с/г, питання науки і освіти та народної дипломатії [78].

Важливим для розуміння доктринальних засад відносин КНР та країн ЦСЄ є промова Сі Цзіньпіна на саміті Китай – ЦСЄ 2021-го року. У цій промові голова КНР зауважив, що формат співробітництва «17+1» має значні перспективи і з початку його реалізації досяг значного прогресу у розбудові комунікацій між Європою та Китаєм. Лідер КНР зазначив, що Китай реалізував ряд інфраструктурних проектів у країнах ЦСЄ. Китайський лідер також відзначив, що співробітництво в форматі «17+1» розвивається з урахуванням стандартів Європейського Союзу, а також має значний потенціал для подальшого розширення. Одним з ключових принципів китайської політики в регіоні Сі Цзіньпін назвав принцип «взаємовигідності» та орієнтації

на сприяння розвитку усіх залучених сторін. Він також зазначив, що ЦСЄ є ключовим регіоном для розвитку Ініціативи «Один – пояс, один – шлях», а співробітництво Китаю з ЦСЄ є частиною співробітництва Китаю з ЄС. Ключовими задачами співробітництва КНР та ЦСЄ, по-перше, є подальший розвиток інфраструктури та транспортних коридорів між Європою та Китаєм. По-друге, співробітництво у сфері розвитку екологічно-чистої енергетики. По-третє, поглиблення взаємодії у сфері науково-технічного розвитку [79].

Однією з останніх на сьогодні заяв представників китайського дипломатії, в яких до певної міри розкриваються ті доктринальні засади, на яких базується китайська політика у ЦСЄ, є виступ плінного голови МЗС КНР пана Ван І з нагоди саміту Китай – ЦСЄ 2022-го року. Голова МЗС КНР заявив що, по-перше, політика Китаю у Європі націлена на розбудову солідарності та дружби. По-друге, сприянню налагодження більш ефективного співробітництва та координації між КНР та країнами ЦСЄ як елементу співробітництва КНР з ЄС. По-третє, підтримка взаємовигідного співробітництва, свободи експортно-імпортних операцій, а також рівного доступу європейських фірм до китайського ринку та китайських фірм на європейські ринки. По-четверте, продовження реалізації конкретних взаємовигідних проектів в межах співробітництва КНР та ЦСЄ [80].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що доктринальними засадами політики КНР по відношенню до держав ЦСЄ є:

- по-перше, є розгляд співробітництва з країнами Центрально-Східної Європи як складової співробітництва КНР з ЄС.
- по-друге, використання співробітництва КНР з країнами ЦСЄ як складову реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях».
- по-третє, використання співробітництва з країнами регіону ЦСЄ для просування принципу «Єдиного Китаю».
- по-четверте, взаємовигідність співробітництва.

- по-п'яте, спрямування співробітництва на взаємний економічний розвиток та конкретні інфраструктурні проекти.

2.2 Основні напрямки співробітництва КНР з державами ЦСЄ та основні формати співробітництва

При аналізі основних напрямів співпраці між Китаєм та країнами ЦСЄ вважаю за потрібне сконцентрувати увагу на взаєминах Китаю з провідними економіками регіону, а саме РП, ЧР, Угорщиною та СР.

Дипломатичні відносини між РП та Китаєм були встановлені у 1949-му році, однак в наслідок конфлікту між СРСР та КНР відносини між країнами не розвивалися починаючи з 1956-го року. Після повалення комуністичного режиму у 1989-го року РП переважно орієнтувалася на всебічне співробітництво з країнами Західної Європи. Сучасні відносини РП та КНР почало формуватися після всесвітньої економічної кризи 2008-го року, коли на тлі кризи РП почала шукати шляхи диверсифікації своєї економіки, в цих умовах Китай, економіка якого у той період переживала період стрімкого зростання, став очевидним і надзвичайно перспективним партнером. У свою чергу КНР почала вбачати у країнах ЦСЄ більш стабільного партнера у порівнянні з країнами Західної Європи, яка суттєво скоротила обсяги імпорту на тлі світової фінансової кризи 2008-2009-го рр. У наслідок цього під час візиту польського президента до КНР в 2011-му році КНР та РП підняли рівень співробітництва до «стратегічного партнерства». Важливим кроком на шляху розвитку партнерства стало створення Китаєм Формату «16+1» в 2012-му році, а 2015-го РП стала учасницею Ініціативи «Один-пояс, один шлях». Наступного року РП стала співзасновницею Азіатського Банку Інфраструктурних Інвестицій, того ж 2016-го року під час візиту президента Сі Цзінпіна до РП було підписано декларацію «Про всеосяжне стратегічне партнерство» [26, с. 9; 27, с. 64-66; 41].

Розглядаючи співробітництво КНР та РП варто відзначити, що РП є одним з ключових партнерів Китаю у регіоні, що пов'язано як зі значним потенціалом РП, так і її географічним положенням. РП на разі є одним з ключових учасників Ініціативи «Один-пояс, один-шлях». Так починаючи з 2020-го року КНР є одним з ключових імпортерів продукції на польський ринок.

Таблиця 2.1

Структура імпорту РП в 2022 р.

Країна	ФРН	КНР	Італія	РФ	Велика Британія
Частка в польському імпорті (%)	21	13	4,7	4,7	4,5

Складено автором за джерелом [90]

Як бачимо, станом на 2022-й рік Китай за часткою в структурі польського імпорту поступався лише ФРН. Якщо ж дивитися на абсолютні показники, то можемо побачити, що за минулий рік до РП було імпортовано китайської продукції на суму в 47,12 млрд. USD у той же час обсяг польського експорту до КНР в 2022-му склав 2,99 млрд. USD. РП є одним з провідних торгових партнерів Китаю у ЦСЄ, при цьому варто відзначити, що товарообіг між двома державами є суттєво меншим ніж товарообіг між КНР та країнами Західної Європи.

Якщо ж розглядати структуру двосторонньої торгівлі за перші чотири місяці 2023, то побачимо, що у структурі експорту Китаю до РП домінують прилади звукозапису, телефонне устаткування, телевізійне устаткування, комп'ютерне устаткування, напівпровідники. В структурі китайського імпорту з РП за той же період домінували продукти переробки міді, запчастини для автомобілів, електричні плати, текстильна продукція та прилади хімічного аналізу [43, с. 27-30; 98].

Таблиця 2.2

Структура китайського експорту до РП в 2022 р.

Тип продукції	Прилади звукозапису	Телефонне устаткування	Телевізійне устаткування	Напівпровідники	Комп'ютерне устаткування
Обсяг експорту з КНР до РП (млн. USD)	193	114	107	96,4	99,2

Складено автором за джерелами [87]

Таблиця 2.3

Структура китайського імпорту з РП в 2022 р.

Тип продукції	Продукти переробки міді	Запчастини для автомобілів	Електричні плати	Текстиль	Прилади хімічного аналізу
Обсяг імпорту КНР з РП (млн. USD)	68,2	55,5	25,2	18,4	15,6

Складено автором за джерелами [88]

Як демонструють дані наведені у таблиці 2.2 та 2.3 в структурі китайського експорту до РП домінує продукція з більшою доданою вартістю у порівнянні з продукцією, що імпортується КНР з РП. При цьому виходячи з наведених даних можемо сказати, що наведені данні можуть свідчити про суттєвий торговий дефіцит у двосторонній торгівлі на користь КНР.

Таблиця 2.4

Обсяг китайського експорту в країни ЄС та Велику Британію в 2022 р.

Країна	Нідерланди	ФРН	Велика Британія	Італія	РП
Обсяг експорту КНР (млрд. USD)	117,73	116,23	81,54	50,91	38,16

Складено автором за джерелом [86]

У той же час дані наведені у таблиці демонструють, що загальний обсяг експорту КНР до РП поступається обсягу китайського експорту до Великої Британії більш ніж у два рази, і практично у три рази поступається обсягу китайського експорту до ФРН та Нідерландів. Разом із тим варто відзначити,

що обсяг китайського експорту до РП після 2012-го року, коли було створено формат співробітництва «16+1», суттєво збільшився. Якщо в 2013-му році обсяг китайського експорту складав приблизно 13 млрд. USD, то в 2022-му році обсяг китайського експорту до РП склав 38,16 млрд. USD. Це може свідчити про зростання обсягів взаємодії КНР з РП після початку діяльності Формату «16+1» [87; 88].

При цьому якщо розглядати частку РП у структурі експорту КНР, то вона є незначним у порівнянні з часткою експорту, яка припадає на США та країни Західної Європи, співмірно незначною є відносна частка Китаю у польському експорті [86].

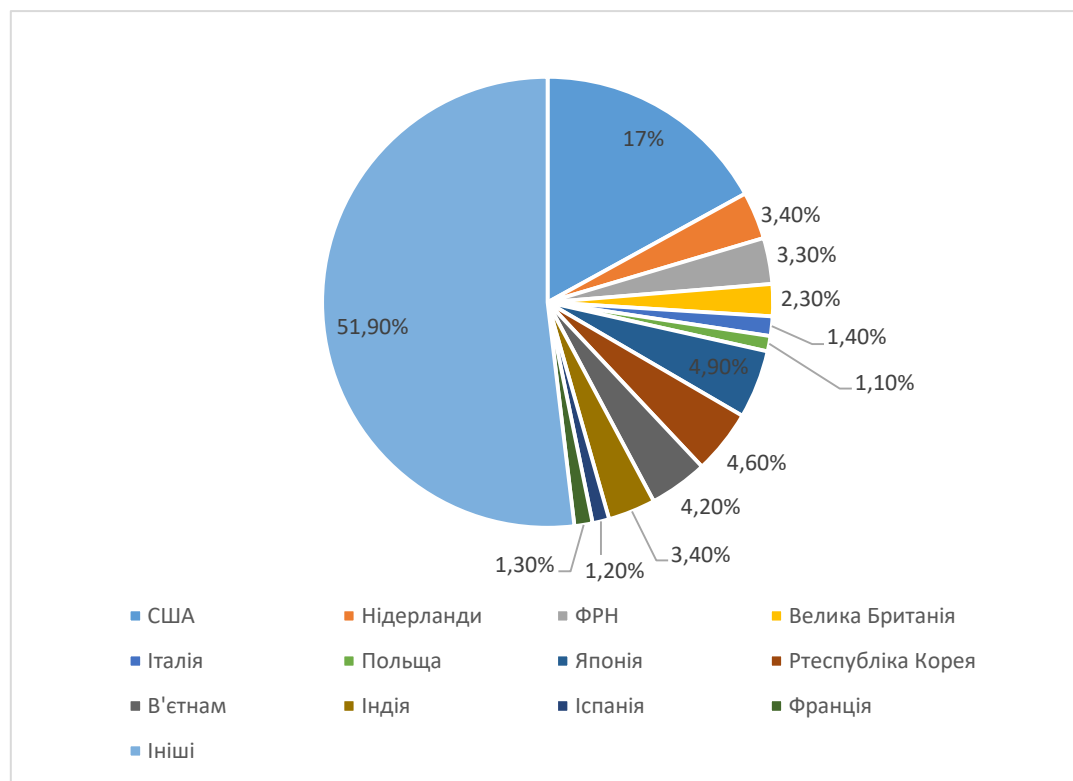

Рис. 2.1 Структура експорту КНР 2022 р. Складено автором за джерелом [86]

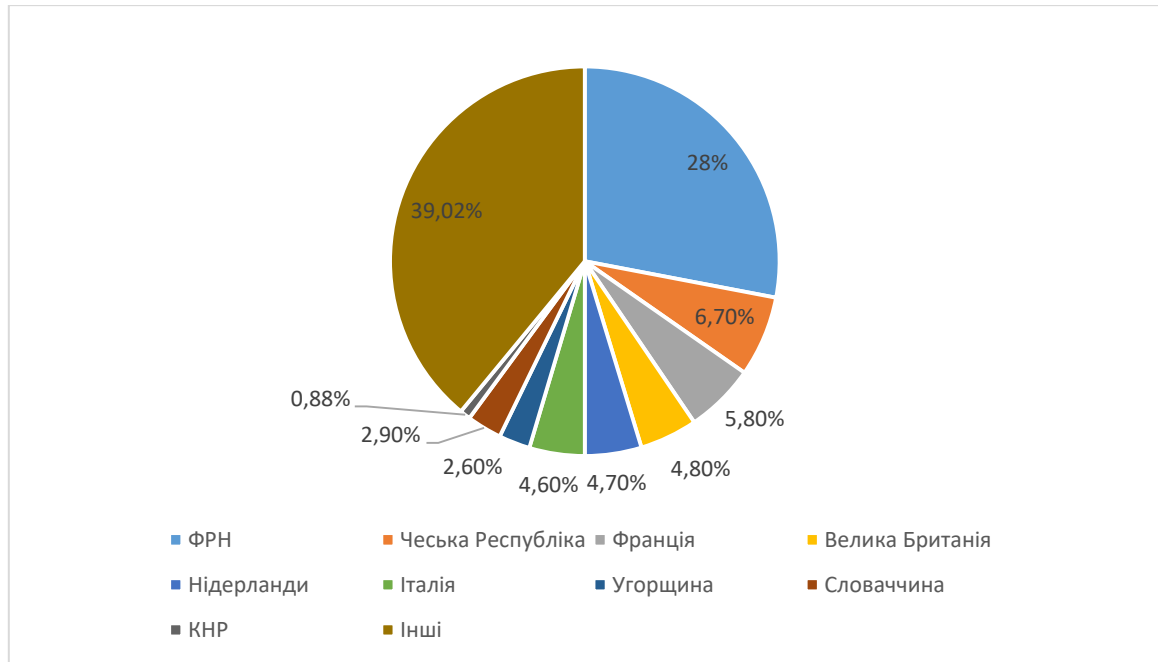

Рис. 2.2 Структура експорту РП 2022 р. Складено автором за джерелом [116]

Базуючись на даних наведених у графіках вище можемо сказати, що не дивлячись на суттєве зростання обсягів торгівельних контактів між двома державами, значення як КНР для РП, так і РП для КНР в економічній площині станом на зараз залишається відносно незначним. Так економічні зв'язки з країнами сусідами відіграють набагато більше значення для польської економіки, у той же час країни Західної Європи є набагато більш важливими партнерами для Китаю. Попри це варто відзначити зацікавленість обох сторін у подальшому розвитку співробітництва в економічній площині. Зокрема варто відзначити зацікавленість китайської сторони в розвитку співробітництва в с/г сфері, так РП одною з перших країн ЄС отримала дозвіл на ввіз до КНР цілого ряду продуктів тваринництва та рослинництва [26, с.10-11].

Якщо ж розглядати участь РП в Ініціативі «Один-пояс, один-шлях», то можемо побачити достатньо цікаву ситуацію: проекти у рамках Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» сконцентровані виключно довкола залізничної інфраструктури, однак у зв'язку з географічним положенням РП значення цих

проектів для практичної реалізації Ініціативи «Один-пояс, один шлях» є надзвичайно високим. З 2018-го року 90% торгівлі КНР з ЄС проходило через територію РП [27, с. 66-67]. Як наслідок значна частина китайських інвестицій в РП припадає на розвиток та модернізацію залізничної та дорожньої інфраструктури. Так у 2019-му році китайська фірма Stecol виграла тендер на побудову автостради до польського міста Лодзь вартістю у 724 млн. злотих, а вже 2020-го року так фірма перемогла у тендері вартістю 530,8 млрд. злотих на проектування і зведення автомагістралі Мінськ-Мазовецький – Седдце. Також 2020-го полько-китайський консорціум переміг тендері у тендері на зведення ділянки залізниці Rail Baltica вартістю у 4 млрд. злотих. Уваги вартує активізація китайських фірм на польському ринку після приєднання РП до Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», так 2016-го Suzhou Chunxing Precision Mechanical розпочала зведення виробничого цеху місті Гданськ вартістю 42 млн. USD В 2017-му році Chinese WH Group викупила контрольний пакет акцій цілого ряду польських підприємств, які спеціалізуються на виробництві м'ясної продукції. 2018-го у China Everbright International найбільшого в РП підприємства з переробки сміття, вартість угоди склала 140 млн. USD, того ж року китайська Hongbo надала обладнання для електрогенерації на суму у 100 млн. USD. Паралельно з цим китайська GTHR розпочала зведення підприємства з виробництва акумуляторів до електромобілів вартістю 45 млн. USD. Не дивлячись на ці проекти китайські інвестиції не мали таких обсягів, на які очікувала польська сторона, а деякі проекти були провалені через невиконання китайською стороною взятих на себе зобов'язань, так китайський підрядник не виконав свої зобов'язання під час зведення автостради, що йшла від Варшави до кордону з ФРН, підрядник так і не добудував автостраду, а її зведення було завершено за рахунок держави [26, с.11-15; 45, с. 41-44]. Разом з тим варто відзначити, що РП проявляла певну стриманість у залученні китайського капіталу для розбудови національної інфраструктури, так не

дивлячись на наявність відкритої Китаєм для країн-членів кредитної лінії в 10 млрд. USD польська сторона вирішила фінансувати зведення нового сухого порту за кошти державного бюджету та фондів ЄС. Показовою була ситуація зі зведенням нового аеропорту поблизу Варшави. Так не дивлячись на достатньо вигідну пропозицію від китайських фірм щодо зведення від відповідного об'єкту польська сторона відмовилася від китайської пропозиції на користь співробітництва південнокорейськими підприємствами [25, с.53].

Підсумовуючи співробітництво РП та КНР головним чином сконцентроване довкола економічної сфери. Основні інтереси КНР в РП пов'язані з розвитком інфраструктурних об'єктів які сприятимуть просуванню Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» та розвитку співробітництва у с/г сфері. Однак не дивлячись на стрімке розширення співробітництва між РП та КНР значення економічних контактів з одне-одним не має великого значення для обох сторін, так економічні контакти з США, Японію та країнами Західної Європи є набагато важливішими для КНР ніж контакти економічні контакти з РП. Для РП економічні контакти з країнами-сусідами та іншими країнами ЄС набагато вагоміші ніж відповідні контакти з КНР. Разом із тим, співробітництво між двома сторонами натикається на проблеми через невиконання окремими китайськими підрядниками своїх зобов'язань, певне розчарування польської сторони обсягом китайських інвестицій та побоюваннями РП впасти в надмірну економічну залежність від Китаю та китайських інвесторів.

Дипломатичні відносини між КНР та Чеською Республікою були встановлені 1-го січня 1993-го року після проголошення незалежності Чеської Республіки. Двосторонні відносини характеризуються певною мінливістю і високою мірою залежності від позиції чинного президента та голови уряду Чеської Республіки. Ще однією характерною рисою відносин ЧР та КНР є домінування багатосторонніх форматів співробітництва, що пов'язано з

суттєвими диспропорціями у потенціалах двох сторін. При цьому варто відзначити, що час від часу для дипломатичних відносин характерні відносно часті візити сторін високого рівня [102; 113]. Основним напрямком розвитку двосторонніх відносин наразі є економіка. Однак, у зв'язку з нерівноцінністю партнерів, обидві сторони висловлюють підтримку переведенню економічної співпраці з рівня національних економік на рівень співробітництва між окремими регіонами та містами. Відносини між КНР та ЧР протягом 1993-2012 рр. були пов'язані з частими суперечностями. Так за часів президенства В. Гавела та його наступників ЧР була однією з найбільш активних прихильників прийняття Тайваню до лав ООН, а голова уряду Тибету багато разів відвідував столицю ЧР. Поглиблення відносин ЧР з КНР починається з 2012-го року коли ЧР стає співзасновницею Формату «16+1». Наступного 2013-го року, коли до влади прийшов підтримуваний зацікавленою у китайському ринку та кредитах чеською інвестиційною групою «PPF» Мілош Земан і новий уряд на чолі з І.Руснаком, співробітництво з КНР значно пожвавлюється. В зовнішньополітичній доктрині ЧР від 2015-го можна побачити наступне «Китай є однією з найбільших економік світу та ключових акторів, що впливає на вирішення глобальних проблем. Через це Чеська Республіка бажає взаємного розвитку політичного діалогу для розвитку співробітництва в широкому діапазоні питань включно з економічною, науковою та культурною сферами, а також питань прав людини». 2016-го року між ЧР та Китаєм було підписано декларацію про стратегічне партнерство. Разом із тим після зміни у уряді в 2021-му році та завершення президентських повноважень М. Земана в 2023-му році відносини між двома державами суттєво погіршилися, так в чеській «Стратегії щодо Індो-Тихоокеанського регіону» КНР розглядається як один з ключових осередків геополітичної нестабільності в регіоні [8, с. 5; 26, с. 32].

Співробітництво Чеської Республіки з КНР є достатньо подібним до відносин Китаю з більшістю країн регіону, так КНР є один з ключових імпортерів для ЧР, разом із тим частка КНР структурі чеського імпорту залишається незначною.

Таблиця 2.5

Структура товарообороту ЧР в 2022 р.

	ФРН	КНР	РП	СР	Італія
Частка у експорті ЧР (%)	33	1,1	7,1	8,4	4,1
Частка у імпорті ЧР (%)	20	19	8,1	4,2	3,9

Складено автором з джерелами [84; 85]

Як бачимо обсяг чеського імпорту з КНР значно перевищує частку чеського експорту, що припадає на китайський ринок. Це у свою чергу може свідчити про суттєвий торгівельний дисбаланс на користь КНР. При цьому варто зазначити, що значення чеського ринку залишається незначним: за обсягами експорту з КНР ЧР посідає друге місце за з поміж країн що розглядаються, поступаючись за цим показником лише РП. У цьому контексті увагу привертає той факт, що китайський експорт в квітні 2023-го року у порівнянні з квітнем 2022-го зріс на 3,33% та склав 1,29 млрд USD, у той же час китайський імпорт з ЧР скоротився на 3,27% і склав 0,4 млрд. USD [97]. Це свідчить про збереження тенденції позитивного для Китаю торгівельного балансу в структурі двосторонньої торгівлі.

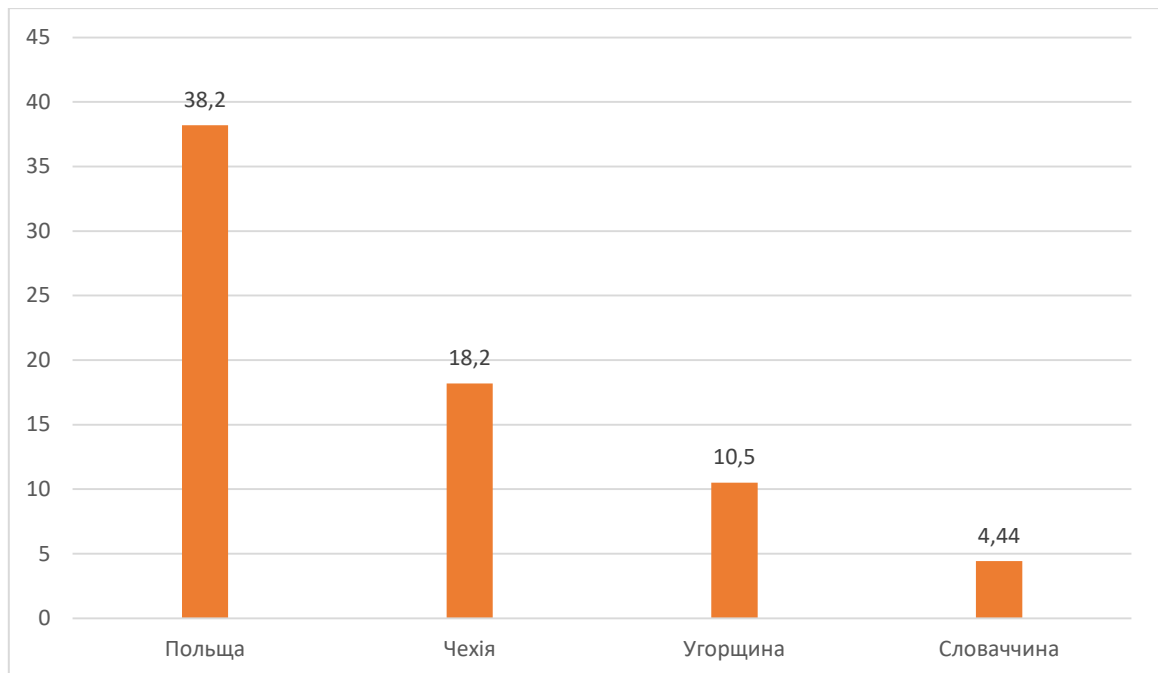

Рис. 2.3 Обсяг китайського експорту до країн ЦСЄ (2022 Р.) Складено автором за джерелами [86]

Як бачимо, не дивлячись на невеликі відносні показники у двосторонній торгівлі, Чеська Республіка залишається одним з провідних партнерів Китаю у регіоні ЦСЄ. Доказом цього може слугувати те, що обсяг китайського експорту до Чеської Республіки неухильно зростає починаючи з 2016-го року, так якщо у 2016-му році вартість експорту КНР до ЧР склала приблизно 8 млрд. USD, то в 2022-му обсяг китайського експорту до ЧР склав 18,2 млрд. USD.

В структурі двосторонньої торгівлі домінує різноманітне устаткування та запчастини для машинобудування. Так у структурі китайського експорту за перші чотири місяці 2023-го року найвагомішими стали мобільне устаткування, комп'ютерна техніка, запчастини для офісної електроніки, телевізійні дисплеї та електронні батареї. Разом із тим, в структурі китайського імпорту з Чеської Республіки за той же період вагомішими були запчастини для автомобілей, електронні мікроскопи, електроосвітлювальне та сигнальне обладнання, деревина та комунікаційне устаткування [97].

Співробітництво КНР та ЧР в межах «16+1» робило акцент на розширення присутності китайських фірм на чеському ринку та використанню китайськими підприємствами ЧР, як ключового осередку своєї діяльності в Європі. Так 2015-го китайська CEFC відкрила свій регіональний осередок для європейського регіону в Празі. Фірма акцентувала увагу на купівлі нерухомості та інших діючих підприємств. Проте, через фінансові труднощі, усі її активи були викуплені іншою китайською фірмою CITIC. CITIC однак лише розширила китайську присутність у ЧР, так на базі придбаних активів CITIC створила дочірнє підприємство CITIC Європа, що відповідатиме за діяльність фірми у Європі. Серед основних напрямків інвестицій CITIC варто виділити нерухомість, банківську сферу, інші вже діючі підприємства та туристична галузь. Так у 2018 році CITIC викупила 50% акцій «Чех айрлайн Травел Сервіс» та значну частину акцій туристичної онлайн агенції «Invia.cz». Китайськими інвесторами також було викуплено 9,9% акцій «J&T Файнанс груп». Серед китайських інвестицій в нерухомість варто відзначити купівлю ряду п'ятизіркових готелів у центрі Праги та купівлю кількох малих аеропортів довкола чеської столиці. Також привертає увагу купівля машинобудівного підприємства «ŽďAS». Особливістю китайської інвестиційної політики у Чеській Республіці є активні китайські інвестиційні у медійну галузь, китайські інвестори володіють 30% акцій медійного холдингу «Медєя груп» та 49% акцій станції телевізійного віщання «Емпреса медіа». Ще одним з китайських інвесторів, що вдало діє на чеському ринку є «Чанхон LCD» ще в 2016-му році відкрила у ЧР підприємство з виробництва побутової електроніки [26, с.34-37; 106; 42, с. 7-13; 43, с. 25-28].

При цьому варто відзначити, що китайська інвестиційна активність у ЧР пов'язана з певними суперечностями та контраверсійністю. Це пов'язано як з занепокоєнням чеських спеціальних та державних служб щодо ризиків пов'язаних з китайськими інвестиціями та політичними суперечностями як у

політичних елітах ЧР, так і всього населення, щодо тих загроз, які несе співробітництво з Китаєм. Яскравим прикладом такої ситуації є заборона Чеським Національним Банком купівлі китайською CITIC 50% акцій «J&T Файнанс груп». Ще одним показовим прикладом суперечностей є недопущення китайської CGN до участі в тендерах на модернізацію енергоблоків АЕС в Теміліні та зведення нової АЕС у Дуковані [21, с.21-23; 106; 101].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що співробітництво КНР з ЧР сконцентроване головним чином на питаннях збільшення присутності китайських фірм на ринку Чеської Республіки. Так зважаючи на інвестиції КНР у ЧР можемо висунути припущення, що ЧР розглядається КНР як осередок своєї присутності в Європі, який виступатиме як опора для подальшого розширення свого впливу в регіоні Центрально-Східної Європи. Акцент у китайських інвестиціях в ЧР робиться на сферу банкінгу, машинобудування, нерухомості та медіа сфери. При цьому варто відзначити, що для економічного співробітництва двох країн характерні суттєві диспропорції на користь КНР, разом із тим значення торгівельного обороту один з одним є відносно незначним для обох країн, при тому варто відзначити, що його значення неухильно зростає. Відношення КНР та ЧР у політичній сфері можна характеризувати як мінливі і відносно конфліктні.

Угорська Народна Республіка визнала уряд КНР як єдиний законний уряд Китаю 3 жовтня 1949-го року, а 6-го жовтня між країнами були встановлені дипломатичні відносини. Після повалення комуністичного режиму протягом 1990-х та 2000-х відносини між Угорщиною та КНР характеризувалися відносно великою кількістю візитів високого та навіть найвищого рівня. У 1994-му році угорський президент А. Гьонча відвідав Китай, а 2003-го року КНР з візитом відвідав тодішній прем'єр-міністр Угорщини наступного 2004-го року Угорщину відвідав голова КНР Ху Цзінтао.

Було підписано декларацію «Про дружнє співробітництво у співпраці». 2012-го року Угорщина стала співзасновницею Формату «16+1». Протягом 2013-2015-го років відбувся ряд візитів високого та найвищого рівня. Наступним кроком у розвитку двосторонніх відносин стало створення в 2016-му році постійного формату перемовин у форматі Угорщина-Китай [111]. Важливим аспектом для розвитку китайського-угорських відносин, який варто відзначити було впровадження прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном політики «східної відкритості», у межах якої країна почала активно налагоджувати відносини з країнами «сходу» КНР, РФ, Японією, Республікою Корея та Сінгапуром. В рамках цієї політики угорський уряд намагається перетворити країну на осередок китайської присутності в Європі та «ворота для китайських інвестицій» у Європі. Доказом цього може слугувати відкриття у Будапешті філії «Чайна констракшен бенк» в 2015-му році [24, с.30-31].

Наслідком «Відкритості на схід» стали зміни як обсягу експорту КНР до Угорщини так і обсягу Угорського експорту до Китаю.

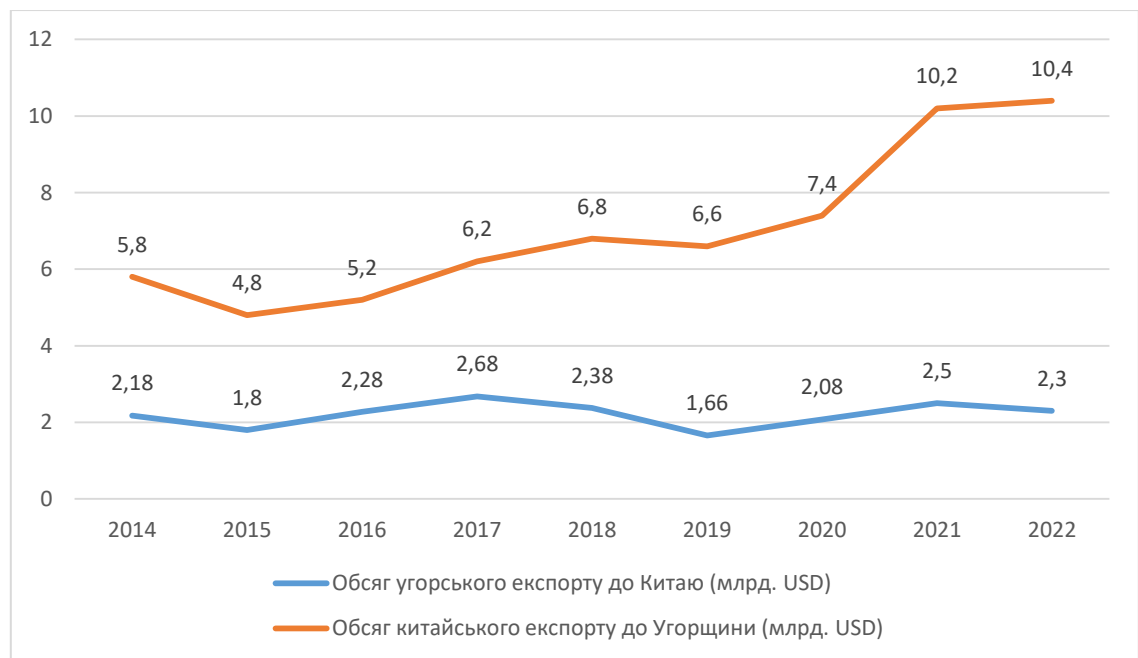

Рис. 2.4 Експорт Угорщини до КНР/Експорт КНР до Угорщина (2014-2022 рр.) Складено автором за джерелами [91; 92]

Як демонструють дані наведені на графіку вище обсяг китайського експорту до Угорщини та угорського експорту до КНР в 2022-му зросли у порівнянні з показниками 2014-го року, разом із тим для обсягів експорту з обох сторін була характерна нестабільність, так хоча загальний тренд є висхідним, проте як для обсягів угорського, так й китайського експорту були характерні короточасні скорочення. Разом із тим варто відзначити, що частка КНР у загальній структурі експорту Угорщини залишається відносно незначною. При цьому диспропорції у структурі двосторонньої торгівлі, як і у випадку з іншими країнами регіону, є сприятливими для Китаю не є такими значними як у випадку тої ж РП та ЧР [91; 92; 104].

Таблиця 2.6

Частка Китаю в структурі зовнішньої торгівлі країн ЦСЄ 2022 р.

	РП	ЧР	СР	Угорщина
Частка КНР у структурі національного імпорту (%)	13	19	7,8	6,8
Частка країни у структурі експорту КНР (%)	1,1	0,52	0,13	0,30

Складено автором за джерелами [84; 86; 89; 93; 95]

Як демонструє інформація наведена у таблиці диспропорція у структурі китайсько-угорської торгівлі є найменшою поміж країн-сусідів по регіону. У той же час станом на зараз Угорщина є одним з найактивніших прихильників подальшого розвитку відносин країн ЦСЄ з Китаєм. Причина такої прокитайської позиції Угорщини на міжнародній арені може бути пов'язана з обсягом китайських інвестицій до країни. Обсяг цих інвестицій почав зростати після запровадження політики «Східної відкритості» в 2010-му році, а після заснування Формату «16+1» та початку реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» обсяг та значення китайських інвестицій до країни лише зріс [24, с.28-29; 26, с.3-4].

Таблиця 2.7

Обсяг китайських FDI та частка китайських FDI у загальній структурі FDI до РП, ЧР та Угорщини в 2020 р.

	РП	ЧР	Угорщина
Частка FDI з КНР у % ВВП країни	0,38	0,40	3,79
Частка китайських FDI в країну (млрд. USD)	594	241	155

Складено автором за джерелами [23, с. 4]

Як бачимо відносні показники китайських FDI до Угорщини значно перебільшують відповідні показники у сусідніх РП та ЧР, разом із тим як бачимо у абсолютних показниках розмір китайських FDI є значно меншим за відповідні показники у тих же РП та ЧР – це може свідчити, що не дивлячись на дружні політичні заяви та значимість китайських інвестицій для Угорщини для КНР, Угорщина не була найбільш пріоритетним партнером серед країн ЦСЄ саме в економічній сфері.

Стосовно конкретних інвесторів та інвестиційних проектів, які реалізуються Китаєм в Угорщині, уваги заслуговує структура інвестицій КНР в Угорщині, так ще до початку реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» китайські інвестори проявляли цікавість до підприємств фармакологічної галузі, інфраструктури, машинобудівних підприємств, медіа-холдингів та сільськогосподарській галузі. Протягом 2010-х років китайські інвестори скупили 96% акцій фармакологічного підприємства «БорсодЧем», яке було одним з провідних виробників хімічної сировини в регіоні Центрально-Східної Європи [26, с. 4-6; 44, с. 38-45]. Особливу увагу варто звернути на активність китайських інвесторів в Угорщині в 2016-17 рр., так у 2016-му році китайські «PAG Азія Кепітал» та «Апекс Техноджіс» придбали значну частину акцій медіа групи KUKA. Наприкінці наступного 2017-го року китайська «Джонжоу Коал Майнін Мачінарі Груп» придбала угорську філію «Бош SEG

Аутоматів Джермані GmbH», яка спеціалізується на виробництві автомобілів та запчастин для них.

Варто відзначити, що початок пандемії COVID-19 та початок Російсько-української війни в 2022-му році не змінили позиції китайських фірм щодо інвестицій до Угорщини. Якщо до 2021 року включно, не дивлячись на найбільші відносні показники китайських інвестицій в регіоні, абсолютні показники залишалися суттєво меншими у порівнянні з деякими сусідніми державами, то в 2022-му абсолютні показники китайських інвестицій стали найбільшими в регіоні і за заявою міністра закордонних справ Угорщини в минулому році склали 7,4 млрд євро [118; 157]. Одним з ключових інвестиційних об'єктів КНР в Угорщині наразі є високошвидкісна залізниця Будапешт-Белград, яка зводиться у межах реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», при цьому варто відзначити, що зведення цієї залізничної лінії відбувається з 2013-го року [24, с. 30-31].

Унікальним та однозначно вартим уваги є співробітництво КНР з Угорщиною в сфері освіти. Китайська сторона висловлювала інтерес та навіть почала зведення корпусу Фуданського Університету в Будапешті, ця ініціатива отримала всебічну підтримку центрального уряду Угорщини. Кампус передбачає розміщення 8 тис. учнів та має відкритися в 2024-му році, якщо це відбудеться – це буде перша філія китайського університету в Європі. При цьому влада Будапешту, яка складається з представників опозиції, зробила заяву, що зробить все щоб не допустити цього і на знак протесту перейменувала вулицю, на якій знаходитиметься заклад, на честь голови Тибетського уряду в вигнанні [109].

При цьому варто відзначити, що не дивлячись на надзвичайно дружні відносини між Угорщиною та КНР, а також широкий діапазон питань, у яких відбувається взаємодія сторін, варто відзначити контраверсійність співробітництва двох країн. Вже згадувана вище швидкісна залізнична лінія

Будапешт-Белград і досі знаходиться на стадії конструювання через численні порушення норм та стандартів будівництва. Ряд угорських аналітиків також висловлювали сумніви доцільності зведення відповідної залізничної гілки в довгостроковій перспективі та висказували сумніви у пропускній здатності цього маршруту. Доволі важливою подією у цьому контексті стало надання Китайським Експортно-Імпортним банком кредиту в обсязі 1,9 млрд.USD з гарантіями повернення 85% боргу, при цьому умови цих виплат були засекречені відповідно до умов отримання кредиту. Це викликало значну критику зі сторони опозиції та частини угорського суспільства. Важливою проблемою двостороннього співробітництва Угорщини з КНР є її суттєва політизованість, так «китайське питання» стало одним з ключових питань парламентських виборів 2022-го року [26, с. 27-28].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що співробітництво Угорщини з КНР в економічній площині є досить активними, разом із тим співробітництво КНР з Угорщиною охоплюють набагато більшу кількість аспектів ніж аналогічне співробітництво КНР з іншими державами Центрально-Східної Європи. Унікальним для двосторонніх відносин є активні політичні контакти та надзвичайно сприятлива для Китаю риторика угорського уряду. У «тайванському питанні» Угорщина займає позицію дещо подібну до позиції РП, намагаючись з одного боку не дратувати КНР своїми контактами з Тайванем, а з іншого активно залучає тайванські інвестиції у національну економіку.

Дипломатичні відносини між Словацькою Республікою та КНР були встановлені 1 січня 1993 року. Варто відзначити, що після проголошення незалежності відносини з КНР не були основним пріоритетом для зовнішньої політики СР, на той період частиною словацького істеблішменту розглядала співробітництво з Росією як «альтернативу» євроатлантичній інтеграції. Разом із тим КНР не вважала співробітництво з СР перспективним. Не дивлячись на

певне пом'якшення риторики протягом 2010-х рр. особливо за часів прем'єрства П. Пеллегріні в 2018-2020 рр., відносини між СР та КНР були пов'язані з частою критикою на адресу Китаю зі сторони СР через порушення прав людини в КНР та неоднозначністю позиції СР у «Тайванському питанні», а також позицією СР щодо незалежності Тибету [105; 112]. При цьому варто відзначити, що СР залучилася до Формату «16+1» в 2012-му році, а у 2015-му долучилася до Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», хоча міра цього залучення є набагато меншою ніж у тих же РП, ЧР та Угорщині. Так на відміну від лідерів вищезгаданих держав, аж декілька словацьких прем'єр-міністри за часів своєї каденції відмовлялися брати участь у зустрічах найвищого рівня в межах Формату «16+1». Однак увагу до себе привертає той факт, що поміж країн регіону Словацька Республіка є єдиною країною, яка не вбачала загрози для власної національної безпеки в розбудові мережі 5G в країні китайською фірмою «Хуавей». Разом із тим варто відзначити певне зростання кількості контактів саме у Форматі «16/14+1» в 2021-2022-му рр. [105; 110]. В останні роки також відбувається й певне поживлення контактів на двосторонній основі, при цьому відносини між двома державами залишаються відносно слабо розвинутими. Причиною цього скоріше за все є не лише орієнтація економіки на країни-члени Європейського Союзу, але й певна недовіра населення СР до китайських інвесторів, так навіть не дивлячись на зростання позитивного сприйняття КНР серед населення СР. За результатами соціальних опитувань проведених в 2022-му році 28% сприймають Китай та китайські інвестиції позитивно [27, с.93-96; 105].

Для співробітництва СР з КНР в економічній сфері, є характерним дисбаланс на користь КНР, однак він є найменшим поміж країн сусідів по регіону.

Таблиця 2.8

Частка країн ЦСЄ у зовнішній торгівлі КНР та частка КНР у зовнішній торгівлі країн ЦСЄ 2022 р.

	РП	ЧР	Угорщина	СР
Частка країни в структурі китайського імпорту (%)	0,20	0,22	0,20	0,31
Частка країни в структурі китайського експорту (%)	1,1	0,52	0,30	0,13
Частка КНР в структурі національного імпорту (%)	13	19	6,8	8,7
Частка КНР в структурі національного експорту (%)	0,88	1,1	1,5	2,5

Складено автором за джерелами [84; 85; 86; 90; 93; 94; 95; 96; 115; 116]

Як демонструють дані таблиці 2.8, що поміж усіх держав, що були розглянуті торгівельне сальдо у торгівлі КНР та СР хоча і є позитивним для Китаю, але обсяг торгового дефіциту є значно меншим за відповідні показники в товарообміні КНР з іншими країнами регіону.

Структура двосторонньої торгівлі в 2023-му році характеризується домінуванням продукції з відносно високою доданою вартістю при цьому для продукції, яку КНР експортує зі СР, в середньому характерна вища додана вартість ніж продукції, яка імпортується Китаєм з СР. Так провідні позиції у китайському експорті до СР в перші чотири місяці 2023-го року посіли акумулятори/батареї, прилади звукозапису, комплектуючі для автомобільної продукції, телевізійні дисплеї та повітряні насоси. У той же час основними продуктами, які імпортувалися КНР з СР, в перші чотири місяці 2023-го року були автомобілі, запчастини до автомобільної техніки, освітлювальне обладнання, електричні щитки управління та деревина [99; 105].

Доволі яскравим доказом певної обмеженості співробітництва КНР та СР, у тому числі й у економічній, може слугувати те, що СР історично була одним з аутсайдерів в залученні китайських інвестицій серед держав-членів Європейського Союзу.

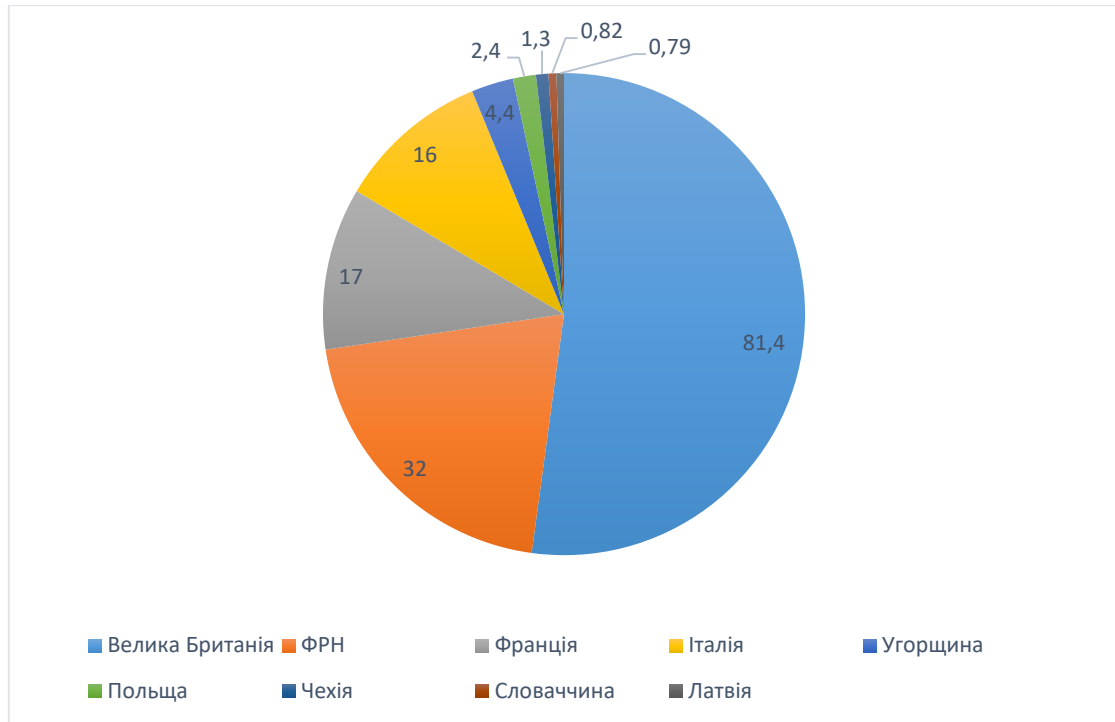

Рис. 2.5 Обсяг китайських FDI в країни ЄС та Велику Британію (млрд. євро; 2000-2022 рр.) Складено автором за джерелами [117]

Як бачимо, протягом двох останніх десятирічь СР змогла залучити найменшу кількість китайських FDI серед країн ЄС «випередивши» за цим показником лише Латвію.

З іншого боку, доказом зростання контактів з КНР може слугувати те, що поміж країн, що розглядаються, СР посідає друге місце за обсягом робочих місць створених в країні за рахунок китайських інвестицій поступається лише Угорщині, доказом є дані наведені на таблиці 2.6.

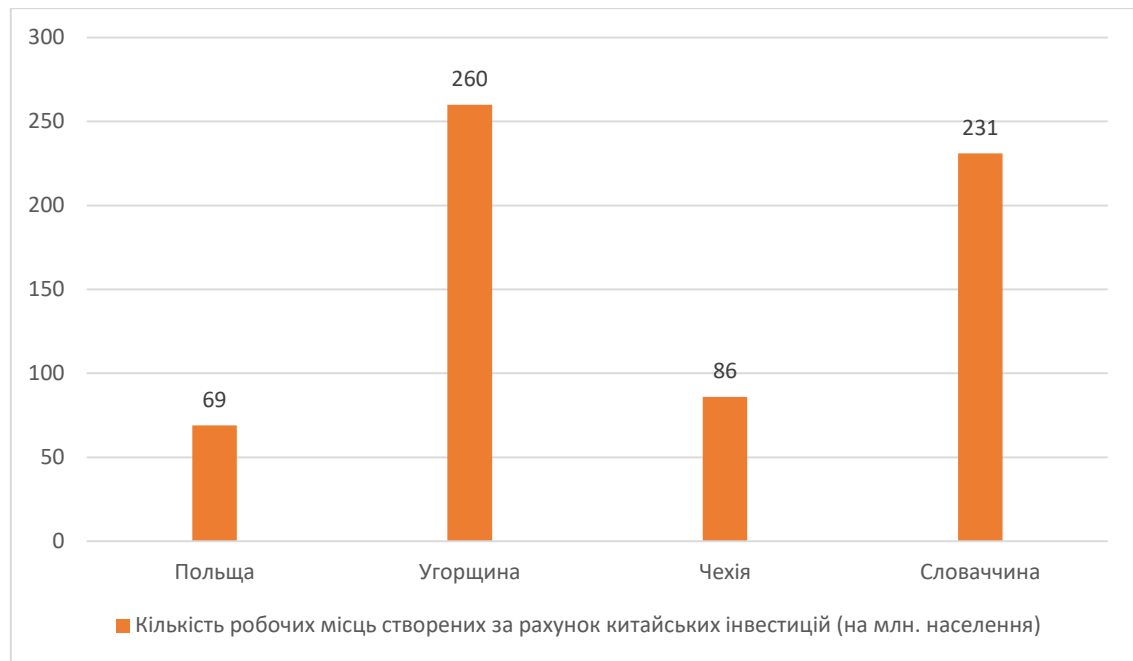

Рис. 2.6 Кількість робочих місць створених за рахунок китайських інвестицій в 2018-2021 рр. Складено автором за джерелами [23, с. 5-8]

Це може свідчити про позитивні тенденції у розвитку залучення китайських інвестицій до СР.

Що ж стосується конкретних інвестиційних проектів, які реалізуються КНР у СР як частина реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» в межах співробітництва у Форматі «17+1», то тут варто відзначити акцент у інвестуванні в об'єкти логістичної інфраструктури та підприємства машинобудування [105]. Так 2017-го року китайська «CNIC Корпорейшен Лімітед» придбала складські приміщення площею 240 км², вартість угоди так і не було опубліковано, однак за словами словацької сторони «це була найбільша подібна угода в Центральній Європі». Привертає увагу зведення китайськими «Хуавей» та «Леново» підприємств для виробництва комплектуючих для автомобілів. Однією з останніх китайських інвестицій до СР, став анонс фірмою «Вольво», що належить китайській «Гілі» звести у СР фабрику зі збірки електромобілів [25, с. 26-27].

Наведені дані свідчать, що відносини СР та КНР характеризуються певною мірою конфліктності, що пов'язано з «тайванським питанням» та частою критикою на адресу КНР з боку СР з приводу порушення прав людини. Співробітництво між двома державами хоча є і обмеженим у порівнянні зі співробітництвом КНР з іншими країнами регіону, однак має тенденції до поступового розвитку. Питання Тайваню є одним з ключових джерел конфліктогенності в двосторонніх відносинах двох держав. Серед форматів співробітництва Китаю з країнами ЦСЄ варто виділити Ініціативу «Один-пояс, один шлях», Форма «14+1».

Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» була започаткована президентом КНР Сі Цзіньпіном в 2013-му році. Метою цієї ініціативи було розширення економічних контактів країн Азії, Європи та Африки з КНР. Зокрема акцент початково робився на налагодженні та поглибленні розвитку двосторонньої торгівлі між країнами Європи, особливо Західної Європи, з Китаєм. З точки зору реалізації задач зовнішньої політики КНР Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» є ключовою ініціативою Китаю на зовнішньополітичній арені.

Дослідники переважно виділяють три основні мети: По-перше, збільшення значення торгівельних зв'язків з Китаєм та китайським ринком для національних економік країн Європи, Азії та Африки. По-друге, створення сухопутних торгівельних коридорів, що будуть альтернативою морським шляхам, які можуть бути відносно швидко перерізані США та їх союзниками у випадку конфлікту. По-третє, збільшення можливості Китаю щодо впливу на політику країн, які будуть приймати участь у реалізації Ініціативи, таким чином КНР де-факто має на меті створення сфери домінуючого китайського впливу [73; 74; 75].

На практиці Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» виступає платформою для налагодження як двосторонніх відносин на національному рівні, так і налагодження співробітництва між КНР та інтеграційними угрупованнями,

такими як ЄС та АСЕАН. Реалізація Ініціативи передбачає значні інвестиції з китайської сторони у широкий діапазон проектів та підприємств в країнах учасниках з акцентом на розвиток інфраструктури, яка сприяла би полегшенню торгівлі між країнами-учасницями та Китаєм [28, с.12-14; 46, с. 41-43].

Основними недоліками цього формату співробітництва є нестача інституцій, так Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» за своєю суттю є лише платформою для розвитку двосторонніх відносин КНР з країнами-учасницями, при цьому не створює повноцінного та самодостатнього механізму співробітництва [26, с. 1].

У випадку країн ЦСЄ проблемою також стає той факт, що у своїй «європейській частині» Ініціатива «Один-пояс один-шлях» мала на меті забезпечення сталого логістичного зв'язку КНР з країнами Західної Європи. У той же час країни ЦСЄ у межах Ініціативи розглядається як країни-транзитери, а не повноцінний партнер [20, с. 242-243].

Формат «14+1», початково створений як Формат «16+1» (з 2019 до 2021-го Формат «17+1») був створений на Саміті Китай-ЦСЄ в 2012-му році. Метою Формату «16+1» проголошувалося налагодження економічних контактів між країнами Центрально-Східної Європи та КНР. Метою КНР в рамках Формату «16+1» була диверсифікація структури національного експорту, що було пов'язано зі скороченням обсягів імпорту з КНР в країнах Західної Європи у наслідок економічної кризи 2008-2009-го рр., оскільки Китай вбачав у країнах ЦСЄ більш стабільний ринок збуту. У той же час країни ЦСЄ після всесвітньої економічної кризи 2008-2009-го років бажали зменшити залежність економіки від європейського ринку і вбачали в Китаї одного з найбільш перспективних партнерів. Після початку реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» Формат «16+1» став інструментом реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» в регіоні ЦСЄ. При цьому варто відзначити, що проблеми

співробітництва у Форматі «16+1» від моменту його створення були подібними до проблем Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», та Формату не вистачало інституціоналізації, єдиною формою його реалізації є саміти представників країн-учасниць, які проходять на різному рівні. Формат також фактично й до тепер залишається майданчиком для розвитку двосторонніх відносин КНР з країнами учасницями і не пропонує спільного для всіх учасників принципів та форматів співробітництва [18, с.171-173].

Значення Європейського Союзу для політики КНР в Центрально-Східній Європі є суттєвим. Доказом цього можуть слугувати заяви провідних китайських дипломатів та керівництва Китаю про те, що розвиток співробітництва у Форматі «16+1» будуть відбуватися у межах Стратегічного співробітництва «КНР – ЄС». При цьому варто відзначити, що зважаючи на певний акцент на розвиток інфраструктури у країнах ЦСЄ в межах Формату «16+1» можемо зробити висновок, що налагодження логістичного зв'язку між КНР та країнами ЄС в цілому є однією з основних задач реалізації Формату «16+1» [28, с.75-78].

У той же час реалізація Ініціативи «Один-пояс, один шлях» буде у повній мірі сприяти, і навіть багато в чому співпадатиме, з тими задачами, які прописані китайській «Стратегії щодо Європейського Союзу». ЄС також відіграє суттєву роль безпосередній реалізації окремих проектів як у межах Ініціативи «Один-пояс, один – шлях», так і Форматі «16+1», так усі інфраструктурні проекти мають відповідати вимогам та стандартам ЄС щоб бути реалізованими на території країн-членів ЄС, які є членами обох форматів. При цьому європейська інтеграція та співробітництво з Китаєм вважається частиною еліт країн регіону конкуруючими та взаємовиключними векторами зовнішньої політики, що ускладнює налагодження постійного співробітництва КНР з країнами Східної Європи, які є членами ЄС. Сам ЄС також побоюється зростання китайського впливу у країнах-членах і не дивлячись на дружню до

китайських ініціатив риторику намагається не допустити надмірного зростання ролі КНР в ключових для ЄС сферах [29, с.16-21; 31, с. 3-10; 82].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що відносини між Китаєм та країнами ЦСЄ головним чином стосуються економічних питань і пов'язані з китайськими інвестиціями до національних економік країн рнгіону. Відносини КНР з країнами ЦСЄ не є однаковими, так якщо РП та Угорщина роблять все можливе щоб підтримувати «конструктивні» та «неконфліктні» відносини, то ЧР та СР доволі активно критикують певні аспекти політики КНР, зокрема у питаннях прав людини та «тайванському питанні». Увагу на себе звертає те, що економічне співробітництво пов'язане з занепокоєністю як частини істеблішменту так і населення країн ЦСЄ, щодо ризиків зростання залежності від КНР. Формати співробітництва, через які КНР реалізує свою політику, характеризуються недостатньою мірою інституалізації та домінування двостороннього співробітництва. Роль ЄС у політиці КНР в регіоні Центрально-Східної Європи, хоча і є дещо неочевидною, але є надзвичайно важливою, адже налагодження співробітництва з ЄС є однією з задач, які допомагають реалізувати співробітництво з країнами ЦСЄ.

2.3 Аналіз проблем у співробітництві КНР та країн ЦСЄ до 2022-го року

Основні джерела виникнення суперечностей у відносинах між КНР та країнами ЦСЄ можна поділити на декілька груп.

Першою є питання пов'язані з економічним співробітництвом та проблемами з його розвитком.

Другою є політичні питання, ці проблеми концентруються навколо позиції країн ЦСЄ щодо порушення в КНР прав людини, а також загально конфронтацією у відносинах Заходу з КНР.

Окремою, третьою групою проблем є питання пов'язані з фірмою «Хуавей» та її намаганнями розбудовувати інфраструктуру для надання послуги 5G інтернет зв'язку та пов'язані з цим ризики для національної безпеки країн регіону [26, с. 1; 30, с.3-4; 19, с.64-65].

Проблеми в економічному співробітництві між КНР та країнами ЦСЄ пов'язані з двома основними причинами. Першою з яких є нереалізовані обіцянки щодо збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, а другою є проблема торгового дефіциту у двосторонній торгівлі.. При створенні в 2012-му році Формату «16+1» китайська сторона висловлювала амбітну мету досягти товарообігу у понад 100 млрд. USD. В 2015-му, однак на практиці такі цифри було досягнуті лише у 2020-2021-му рр. При цьому зростання обсягів двосторонньої торгівлі відбувалося переважно за рахунок зростання обсягів китайського експорту до країн регіону, наслідком цього стало суттєве наростання торгового дефіциту на користь КНР [31, с. 11-13; 19, с. 47].

Таблиця 2.9

Обсяг та сальдо КНР у торгівлі з країнами ЦСЄ в 2022 р.

	РП	ЧР	Угорщина	СР
Обсяг китайського експорту (млрд. USD)	38,86	18,23	10,47	4,44
Обсяг китайського імпорту (млрд. USD)	5,06	5,42	5,05	7,71
Торгівельний дефіцит (млрд. USD)	33,1	12,81	5,42	-3,27

Складено автором за джерелами [86; 115]

Як бачимо станом на 2022-й КНР має торговий профіцит у торгівлі практично з усіма державами, що розглядаються нами. Разом із тим СР є найменш активною у своїх економічних контактах з КНР. Така структура у двосторонній торгівлі викликає суттєво невдоволення у керівництва країн ЦСЄ. При цьому варто відзначити, що значна частка експорту країн ЦСЄ до

Китаю припадає на підприємства, що належать іноземним виробникам. Китайські ж експортери переважно представлені великими державними та квазі-державними підприємствами – це суттєво ускладнює конкуренцію національних виробників з китайськими підприємствами навіть на «домашньому» ринку [30, с.241-243; 86; 115]. Суттєвою перепорою на шляху виправлення цієї проблеми є те, що фірми з країн ЦСЄ не мають того потенціалу, який є необхідним щоб повноцінно почати діяти на китайському ринку, наслідком цього стає суттєве обмеження перспектив подальшого розвитку співробітництва. Паралельно з цим керівництво країн Центрально-Східної Європи висловлювало невдоволення через те, що китайські інвестиції в країни ЦСЄ залишалися значно меншими ніж інвестиції в країни Західної Європи. Скептицизм по відношенню до китайських інвестицій посилювався у наслідок проблем з реалізацією раніше започаткованих проектів, так одним з найяскравіших прикладів проблем з китайськими інфраструктурними проектами стала швидкісна залізнична лінія Будапешт-Белград, яка страждала від невідповідності нормам ЄС, порушень технології виготовлення та корупційних скандалів. Критичне ставлення до китайських інвестицій та проектів не змінилося не дивлячись на те, що 2022-го року обсяг китайських інвестицій в країни ЦСЄ став найбільшим в історії [19, с.67-68; 40; 130].

Ситуацію погіршило загальне падіння обсягу інвестицій в проекти пов'язані з реалізацією Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», що скоротився на 32%, що було пов'язано з пандемією COVID-19. Ще одним об'єктом критики стало медичне устаткування поставлене КНР до країн ЦСЄ у рамках допомоги у боротьби з COVID-19, особливо яскраво ця проблема проявилася в Угорщині, що з урахуванням «дружності» тамтешнього уряду може свідчити про суттєві зміни у ставленні країн регіону до співробітництва з Китаєм [103].

Суперечності у політичній сфері головним чином зумовлені загальною конфронтацією Заходу з Китаєм. Зокрема це проявляється у критиці на адресу

КНР зі сторони ЄС та окремих країн-членів ЄС щодо порушення прав людини у Сінцзяні та Тибеті. Саме у цьому контексті треба розглядати конфронтацію окремих країн регіону та ЄС в цілому щодо «тайванського питання». Увагу на себе звертає той факт, що країни ЦСЄ, які мають найбільш обширну мережу зв'язків з КНР, такі як РП та Угорщина, намагаються займати більш помірковану позицію щодо критики внутрішньої політики КНР з будь-яких питань. У той же час країни, які у меншій мірі залучені до співробітництва з Китаєм, виступають з набагато більш активною критикою КНР. Зі свого боку Китай доволі гостро реагує на будь-які заяви представників країн регіону з приводу вищевказаних питань [22, с. 21; 114; 156].

У наслідок візиту Державного Секретаря Міністерства Економіки Словацької Республіки, який очолив словацьку делегацію під час візиту на Тайвань в 2021-му році, посольством КНР у СР та МЗС КНР було зроблено заяви, засуджуючи такі дії як порушення принципу «єдиного Китаю» та спільному китайсько-словацькому комюніке від 2003 р [159].

Дещо більш жорсткою буда риторика китайської сторони після візиту на Тайвань делегації чеського Сенату на чолі з його головою в 2020-му році. КНР заявила про порушення ЧР «червоної лінії» і звинуватили ЧР у такі «неприхованій провокації» та зазначили, що ЧР «заплатить важку ціну». Дещо м'якішою була риторика китайської сторони роком раніше, коли над мерією Праги було піднятою стяг незалежного Тибету у знак пам'яті про роковини придушення китайськими військами тибетського повстання 1959 р., так китайська сторона хоча і засудила такі дії, але не висловлювала такої гострої критики як роком пізніше [158].

Однак цікавим є той факт, що не дивлячись на активну жорстку риторику як КНР по відношенню до ЧР та СР, так й критику Китаю обома державами, жодна зі сторін не вдавалася до практичних дій, які могли би погіршити двосторонні відносини. Це суттєво відрізняє відносини країн, що

розглядаються з КНР від аналогічних відносин з тими ж країнами Балтії, так після відкриття Представницького Офісу у Вільнюсі в 2021-му році КНР почала блокувати литовський імпорт до Китаю та імпорт до КНР, який йшов до країни з литовських портів, що є порушенням норм СОТ, у відповідь Литва вийшла з Формату «17+1» (до 2019-го «16+1») та перестала співробітничати з КНР у межах реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» [131]. Варто також відзначити, що загострення у відносинах США та КНР, а також конфронтація з РФ починаючи з 2014-го року ускладнили розвиток відносин між країнами ЦСЄ та КНР, через велике значення співробітництва з США для забезпечення національної безпеки країн ЦСЄ у зв'язку з цим будь-які кроки націлені на поглиблення відносин країн ЦСЄ з КНР мають враховувати позицію США з цього питання [25, с.56].

Окремої уваги заслуговують суперечності країн регіону пов'язані з суперечностями довкола фірми «Хуавей» та її ініціативи щодо розбудови в Європі мережі з надання послуг 5G інтернету.

Початкова позиція польського уряду, щодо залучення китайських технологій для розбудови національної 5G було позитивним, 2018-го «Хуавей» та польський уряд підписали «Угоду стратегії 5G у Польщі», однак вже наприкінці року зробив заяву, в якій підкреслив, що РП поділяє занепокоєння з приводу промислового шпигунства у тому числі промислового шпигунства, що здійснювалися китайськими партнерами РП. Ситуація ще більше загострилася після арешту на початку 2019-го службовця «Хуавей» у РП та колишнього співробітника контррозвідки РП. За результатами розслідування було встановлено, що китайська сторона отримала доступ до секретної інформації, яка стосується безпеки польських ІТ мереж. Ситуація продовжувала погіршуватися після заяви Державного Секретаря США у лютому 2019-го, в якій він наголосив, що безпекові загрози пов'язані з залученням китайських технологій союзниками ускладнює перебування сил

США у відповідних країнах [25, с. 14-15; 27, с.68-69]. Наступного 2020-го року Міністерство Діджиталізації РП опублікувало Акт «Про національну кібербезпеку», який передбачав виключення «ризикованих підприємств» з участі у розвитку національних комунікаційних мереж. Не дивлячись на те, що цей акт й досі не було прийнято польським Сеймом, він став передвісником прийняття відповідних норм ЄС того ж року, відповідні норми передбачали створення механізму моніторингу інвестицій, у тому числі у сфері 5G. Наслідком цього стала фактичне замороження співробітництва РП з «Хуавей». Наслідком цього стала жорстка критика польського уряду у ЗМІ КНР, де РП називали «інструментом США» та ставили під сумнів самостійність польської політики [107; 120; 122; 123].

Позиція ЧР, щодо залучення компанії «Хуавей» загалом та їх технологій 5G зокрема до розвитку цифрових баз даних та комунікацій в країні була суперечливою, так діючий того часу президент М. Земан всіляко підтримував розвиток співробітництва з «Хуавей» у той час як уряд, зокрема представники «силового блоку» уряду, виступали проти розвитку такого співробітництва. Кульмінацією суперечностей став опублікований наприкінці 2018-го року доклад Національної Агенції з Інформаційної та Кібербезпеки, в якому служба висловлювала побоювання щодо співробітництва з «Хуавей» та залучення її технологій через співробітництво «Хуавей» з китайськими спеціальними службами. У наслідок цього чеська сторона заборонила купівлю продукції «Хуавей» будь-яким приватним або державним установам, які задіяні у системі національної безпеки, також були накладені обмеження на залучення «Хуавей» до розбудови мережі 5G в ЧР, «Хуавей» також була виключена з конкурсу на вибір розробників для створення електронної системи сплати податків [25, с. 35-36; 121].

Угорщина була та залишається однією з найбільших прихильниць співробітництва з «Хуавей». Так 2019-го після зустрічі з головою філії

«Хуавей» в Угорщині голова МЗС країни П. Сіярто висловив сподівання, що співробітництво з китайською фірмою сприятиме економічному лідерству Угорщини в регіоні. Країна стала першою державою ЄС, де китайська фірма розпочала зведення дослідницького центру в 2020-му році. Наступного 2021-го угорський уряд та компанія «Хуавей» підписали меморандум про довгострокову співпрацю. В 2021-му угорська «Іст-Вест Інтермодал Лоджистік» підписала угоду про співробітництво з «Хуавей», у межах якого буде зведено першу у Європі «смарт-залізницю» [124; 126; 128]. Керівництво «Хуавей» та представники угорського уряду висловлювали сподівання, що ця угода не лише сприятиме розвитку двосторонньої торгівлі, але і послужить прикладом для інших країн Європи. Позицію угорського уряду, щодо співробітництва з китайським технологічним гігантом не могли змінити не позиції ЄС, а ні критика США [125; 127].

Позиція СР, щодо питання співробітництва з КНР в сфері комунікаційних технологій та технологій 5G є дещо унікальною: СР не дуже активно співробітничав з китайськими фірмами в технологічній комунікаційній та інтернет галузі. Разом із тим СР доволі тривалий час займала надзвичайно стриману позицію з приводу критики китайської політики у цій галузі, не дивлячись на загалом критичне ставлення більшої частини словацького інстеблішменту до співробітництва з КНР [129]. Так на тлі подій довкола «Хуавей» в ЧР 2018-го року тодішній прем'єр-міністр СР П. Пелегріні зазначив, що словацький уряд не отримувал жодних доказів, що свідчили про небезпеку залучення технологій «Хуавей» до розбудови будь-яких національних інформаційних мереж, така позиція видавалася ще дивнішою через заяву речника тодішнього президента країни зроблену місяцем раніше, в якій було зазначено що Словацька Розвідувальна Служба висловлювала занепокоєння з приводу залучення технологій «Хуавей» через ризики для національної безпеки. Скептичне відношення щодо «Хуавей»

зросло 2020-го року після публікації Службою Інформаційної і Кібербезпеки заяви, у якій відзначалися спроби китайської розвідки впливати на позицію словацького уряду щодо співробітництва з «Хуавей». Після цього співробітництво з «Хуавей» переважно сконцентрувалося на кооперації в освітній сфері, Технологічний Університет Кошице в 2021-му заявив про початок створення спільного з «Хуавей» центру досліджень штучного інтелекту [105; 119].

Підводячи підсумки можемо сказати, що ще до початку широкомасштабної війни Росії проти України відносини Китаю з країнами ЦСЄ були пов'язані з цілим рядом конфліктів, які були пов'язані як з специфікою економічної взаємодії між КНР та країнами регіону, так й з політичними питаннями та ширшим геополітичним протистоянням Заходу та КНР. Важливою частиною суперечностей були питання відносин країн ЦСЄ з Тайванем та участь китайських підприємств у розбудові комунікаційних та інформаційних мереж у країнах Європи.

РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ ПОЛІТИКИ КНР У РЕГІОНІ

3.1 Вплив російсько-української війни на відносини КНР з країнами ЦСЄ

Проаналізувати наслідки російсько-української війни на будь-які процеси достатньо важко, головною причиною цього є незавершеність процесів запущених війною та незавершеність самої війни, однак вплив війни на відносини КНР з країнами ЦСЄ є достатньо значним. На сьогодні ми все ж таки можемо проаналізувати ті наслідки війни, які вже проявилися.

Наслідки війни для китайської політики в регіоні можна розділити на дві групи: негативні - пов'язані з загальним погіршенням стану двосторонніх відносин, позитивні - пов'язані з певною «заміною» РФ Китаєм у якості «альтернативи» Брюсселю для країн регіону, які займають більш євроскептичні позиції. При цьому наслідки для відносин КНР та країн ЦСЄ можна також поділити: на наслідки для двосторонніх відносин Китаю з окремими країнами регіону та відносини КНР з регіоном загалом, що пов'язано з консолідацією таких регіональних об'єднань як НАТО та ЄС, а також проблеми в реалізації регіональних проєктів КНР [27, с. 3-5; 150].

Розглядаючи співробітництво Китаю з регіональними організаціями варто відзначити, що співробітництво КНР з ЄС значно ускладнилося після російського вторгнення до України. Причиною цього передусім стали принципово різні позиції сторін щодо російсько-української війни. Якщо ЄС однозначно засудив агресію Росії проти України та надає обширну військово-технічну, економічну, фінансову та гуманітарну допомогу, то КНР зайняла достатньо стриману позицію нейтралітету. Китай не засудив російську агресію, натомість закликаючи усі сторони до припинення ворожнечі та перемовин. При цьому у китайських ЗМІ активно підтримують та поширюють російські

наративи у китайському суспільстві, перекладаючи відповідальність за початок війни на експансію НАТО та гегемоністські амбіції США [11, с. 104-105 ; 82].

Погіршення відносин КНР з ЄС в умовах російсько-української війни також пов'язане зі зростанням значення співробітництва ЄС з США та посиленням ролі НАТО, як гаранта регіональної безпеки. Також причиною погіршення відносин КНР з ЄС стало бажання останнього зменшити залежність від китайського ринку, в умовах коли КНР у тій чи іншій мірі підтримує недружні ЄС сили [9, с. 5]. Розбіжності яскраво проявили себе на саміті ЄС-Китай, яка відбулася весною 2022-го року. Під час саміту ЄС намагався переконати Китай у необхідності спільного тиску на РФ задля завершення російсько-української війни, у той же час Китай висловлював бажання акцентувати увагу на співробітництві ЄС з Китаєм в економічній площині. У наслідок суперечностей за результатами саміту навіть не було опубліковано спільного комюніке або фінальної заяви. Під час свого виступу після саміту верховний представник ЄС з Спільної зовнішньої політики та політики безпеки пан Ж. Барель зазначив, що ЄС: «Підтримує суверенітет цієї країни та демократію не через сліпе слідування американській політиці, як іноді кажуть в Китаї, а тому, що це наша позиція». Натомість представник КНР в ЄС пан Фу Цун заявив: «Я відчуваю певне розчарування ... навіть сьогодні після 10 місяців з початку цієї кризи, люди використовують його щоб сказати, що Китай на хибному боці» [133]. Доказом зростання суперечностей може слугувати саміт ЄС, який відбувся у червні 2022-го року в Брюсселі, за його результатами лідери країн-учасниць висловили готовність розвивати відносини з КНР у ключі, що «буде зменшувати критичні залежності та вразливості» [146]. Разом із тим, китайські посадовці активно висловлювали підтримку більш автономній позиції ЄС від США у питаннях безпеки, що в умовах кризи системи безпеки в Європі не знаходить розуміння серед лідерів

більшості європейських держав, і показово утримувалися під час абсолютної більшості голосувань в ГА ООН з приводу російсько-української війни. Не дивлячись на всі суперечності у позиціях ЄС та КНР, варто відзначити, що китайське керівництво намагається не порушувати санкції накладені Європейським Союзом на РФ. У цьому контексті велике значення має промова голови Європейської Комісії пані У. Фон Дер Ляєн, яка мала місце у березні 2023-го, голова Європейської Комісії зазначила, що повний економічний розрив з Китаєм не відповідає інтересам країн-членів ЄС, натомість вони зацікавлені у «зниженні ризиків». Також Фон Дер Ляєн заявила про те, що Європа не має соромитися піднімати «питання, що викликають занепокоєння» [147]. При цьому на думку пані Голови, ЄС та Китай мають ставити на меті «обговорення більш амбітного партнерства та того, як ми можемо зробити конкуренцію більш чесною, та більш дисциплінованою». В цілому можна сказати, що станом на зараз відносини КНР з ЄС характеризуються відносно скептичною риторикою обох сторін та намаганнями знаходження нового формату, що задовольнить обидві сторони [148].

Розглядаючи наслідки широкомасштабної війни на континенті для відносин Китаю з країнами ЦСЄ не можна не відзначити зростання ролі НАТО для країн регіону. Через провідну роль США, як ключового члена НАТО, частина країн ЦСЄ стали проводити по відношенню до Китаю набагато обережнішу політику, щоб мінімізувати можливі суперечності з США з цього приводу. На тлі стрімкого погіршення китайсько-американських відносин це скоріш за все означитиме суттєве скорочення обсягів взаємодії з КНР та переорієнтацію на партнерів, співробітництво з якими не спричинить занепокоєння США. Доказом наростання суперечностей між НАТО та КНР може слугувати визначення КНР як «системного виклику» для НАТО у Стратегічній концепції НАТО від 2022 року. У відповідь МЗС КНР опублікувало офіційну заяву, в якій звинуватило НАТО в «ментальності

холодної війни» та зазначило, що «китайська нація завжди цінувала мир та робила все для його підтримки» [149].

Щодо відносин з окремими країнами регіону, то варто відзначити, що наслідки для двосторонніх відносин були різними.

Якщо розглядати китайсько-польські відносини, можна сказати, що принципові розбіжності щодо російсько-української війни призвели до суттєвого напруження в двосторонніх відносинах, не дивлячись на спроби польської сторони і надалі розвивати прагматичні та взаємовигідні відносини. Це проявилось під час турне колишнього посла КНР в ЧР та Румунії пані Хуо Южень по країнам ЦСЄ. Пані посланник мала на меті прояснити позицію КНР щодо російської агресії проти України країнам ЦСЄ, але РП стала єдиною країною регіону голова МЗС якого відмовив у аудієнції китайському посланцю. В наслідок цього китайському посланцю довелося напяму розмовляти з представниками польського парламенту [151]. Разом із тим ознаки наростання суперечностей у відносинах двох держав почали з'являтися ще 2022-го, коли польський президент під час розмови телефоном зі своїм китайським колегою наголосив, що «Польща бажала би щоб Китай міг би робити більше, щоб змусити Росію зменшити загрози для світових логістичних маршрутів». У той же час представники китайського дипломатичного представництва висловлювали занепокоєння тим, що «у Польщі не можна обговорювати нічого, окрім України». Того ж року голова МЗС РП відмовився від зустрічі з китайською делегацією, яка мала на меті обговорити розвиток Формату «14+1» [152].

Суттєве невдоволення польської сторони викликала поширювана китайськими ЗМІ інформація про залучення до військових дій в Україні військослужбовців Війська польського: Міністерство Оборони РП назвало такі заяви «складовою російської дезінформаційної компанії» [136]. Одним з найактивніших критиків КНР в РП є прем'єр-міністр країни пан Моравецький.

На його думку надмірна залежність ЄС від торгівлі з Китаєм несе з собою суттєві геополітичні ризики. Голова польського уряду також висловив занепокоєння, з приводу того, що по відношенню до Китаю повторюються помилки, які допущені у відносинах з Росією, також пан Моравецький підкреслював значення недопущення передачі озброєнь РФ від Китаю та розширення підтримки КНР та її лідером Сі Цзінпіном режиму В. Путіна та його дій в Україні [137].

Не дивлячись на це варто відзначити, що переважна більшість критики на адресу КНР здійснювалися представниками польського уряду та окремих міністерств, у той час як президент Дуда завжди висловлюється більш стримано. У цьому контексті увагу на себе звертає те, що не дивлячись на усі суперечності, двосторонні відносини характеризуються регулярними контактами на найвищому рівні та робочими зустрічами з приводу стану «всеосяжного стратегічного партнерства» між двома країнами [135]. Таким чином, вплив російсько-української війни на відносини Китаю та РП хоча і є негативними, але не мають критичного значення для подальшого розвитку двосторонніх відносин.

Дещо у подібному ключі розвиваються відносини Китаю з ЧР в умовах російсько-української війни, при цьому варто відзначити, що відносини КНР з ЧР історично характеризувалися певною напруженістю через питання політики та прав людини. Разом із тим, вплив російсько-української війни у випадку чесько-китайських відносин був пов'язаний з тими паралелями, які чеське населення та еліти бачать між російським вторгненням в Україну та гіпотетичному вторгненню КНР на Тайвань. Ще до офіційного вступу на посаду тоді обраний президент П. Павел заявляв, що російсько-українська війна «є нагадуванням, що європейські демократії мають пильнувати китайську агресію проти Тайваню... Ми повинні демонструвати підтримку, щоб не звабити [Пекін] застосуванням сили, як це зробила Росія». При цьому

позиція КНР з приводу російсько-української війни виклика суттєве невдоволення серед членів чеського парламенту [141].

Одним з найяскравіших проявів позиції чеських парламентарів стала резолюція заступника Комітету з Іноземних Справ чеського парламенту з закликом до уряду вийти з Формату «16+1». Голова МЗС країни заявив, що позиція Китаю щодо російської агресії суттєво зменшила можливості діалогу між ЧР та КНР [36 с. 4-7]. Не зважаючи на критичне ставлення правлячої еліти та населення до КНР, чеська сторона підтримує відносно практичні відносини з Китаєм, так ЧР залишається учасницею Формату «16+1» і не дивлячись на усю протайванську риторику, відмовляється відкривати «Представницький офіс Тайваню» в країні [36, с. 3-4; 21, с. 34-38].

Ще одним доказом обережної позиції ЧР щодо КНР є те, що на відміну від польського колеги Голова МЗС ЧР зустрівся з посланцем КНР пані Хуо Южень, задачею якої було прояснення позиції Китаю щодо російсько-української війни [100; 151]. Таким чином можемо сказати, що значення російського вторгнення до України є дещо обмеженим, і головним чином стосувалося змін у риториці чеської сторони, при цьому на практиці обидві сторони намагаються підтримувати взаємовигідні відносини.

Вплив широкомасштабної російсько-української війни на відносини Китаю с Угорщиною був доволі унікальним для регіону. Якщо більшість країн ЦСЄ після початку російсько-української війни принаймні на рівні риторики зайняли відносно критичну позицію щодо подальшого співробітництва з КНР, то Угорщина зайняла відносно прокитайську позицію [104]. Одним з найяскравіших проявів цього став візит міністра закордонних справ Угорщини, пана Сіярто до КНР, під час якого Голова угорського МЗС став єдиним представником країн ЦСЄ, який у повній мірі підтримав «мирний план» запропонований Китаєм для «врегулювання української кризи» [138]. Доказом взаємності до таких поглядів з китайської сторони можуть слугувати заява

тодішнього голови МЗС КНР Ван І, під час його візиту до Будапешту, в якій він заявив, що «Китай і Угорщина будуть щасливі співробітничати з іншими миролюбними націями для завершення плінного конфлікту як умога швидше». Відмінність позиції Угорщини щодо Китаю в умовах російсько-української війни була продемонстрована й критикою зі сторони Угорщини щодо планів ЄС по «зменшенню ризиків» у співробітництві з КНР, натомість угорська сторона вбачає у співробітництві з Китаєм «не загрози, а можливості» [139]. Причина такої позиції угорського уряду щодо співробітництва з КНР в умовах російсько-української війни пов'язана з підходом прем'єр-міністра Орбана щодо зменшення залежності від європейських ринків за рахунок співробітництва з країнами Сходу. В рамках цього підходу Угорщина активно наладжувала контакти з КНР та РФ, проте після російського вторгнення до України «акцент» у співробітництві було переважно зміщено на користь співробітництва саме з Китаєм [140]. Як бачимо у випадку китайсько-угорських відносин російське вторгнення до України не лише не погіршило двосторонні відносини країн, а навіть сприяло переходу до більш комплементарної риторики з обох сторін.

Вплив російського вторгнення до України на словацько-китайські відносини можна вважати дещо обмеженим, це головним чином пов'язане з внутрішніми проблемами в країні та урядовою кризою, яка відбувається у СР ще з 2021-го року. Разом із тим достатньо скептична риторика по відношенню до КНР, яка була історично характерна для СР, призвела до того, що на відміну від частини країн регіону СР не змінювала свою риторику щодо співробітництва з КНР [105]. Російське вторгнення до України призвело до певного поглиблення скептицизму щодо подальшого співробітництва з КНР, так у суспільстві розпочалася дискусія щодо доцільності участі СР у форматі «16+1». При цьому деякі експерти стверджують, що для словацької зовнішньої політики після початку російсько-української війни є характерною певна

переорієнтація уваги на європейські проблеми при одночасному зменшенні активності контактів з країнами поза європейським регіоном [110]. Відтак вплив російського вторгнення до України на китайсько-словацькі відносини був відносно обмеженим, при цьому урядова криза що триває у СР ускладнює аналіз перспектив розвитку двосторонніх відносин.

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що вплив російської агресії проти України на двосторонні відносини країн ЦСЄ з Китаєм хоча й є у більшості випадків негативним, однак є достатньо обмеженим і переважно стосується лише риторики посадовців. Навіть зміни в риториці стосувалися головним чином РП та ЧР, у той же час у СР через внутрішні проблеми ці зміни були мінімальними. У випадку відносин Угорщини з Китаєм початок російсько-української війни навіть сприяв переходу до більш комплементарної риторики щодо двосторонніх відносин.

Особливу увагу заслуговує вплив російсько-української війни на реалізацію в ЦСЄ Ініціативи «Один-пояс, один-шлях». Після початку широкомасштабного вторгнення РФ до України Ініціативі «Один-пояс, один-шлях» було завдано суттєвої шкоди, так фактично стала неможливою подальша реалізація «Нового євразійського сухопутного мосту», який мав пов'язати країни Європи з Китаєм. Він мав проходити територією РФ та Білорусі, а у наслідок санкцій зі сторони ЄС та відмови країн ЦСЄ, зокрема РП, пропускати своєю територією автомобільний та залізничний транспорт з РФ та Білорусі або транспорт, що здійснює транзит їх територією, це неможливо. Додаткові проблеми пов'язані з тим, що одна з додаткових ліній логістичного коридору проходила територію України, і в умовах широкомасштабної війни з Росією не могла використовуватися для транзиту товарів [143]. Ще однією проблемою, з якою зіштовхнулася Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» в умовах російсько-української війни, став вихід Латвії та Естонії з формату «16+1» та проектів пов'язаних з Ініціативою, що у

комбінації з виходом з обох форматів Литви ще у 2021-му році суттєво ускладнило реалізацію «балтійської частини» Ініціативи [131]. В наслідок цього китайська сторона переорієнтувалася на використання у якості основного маршруту для Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», так званого «Центрального коридору», який проходить через країни Центральної Азії, Південного Кавказу, Туреччину та країни Балкан. На практиці для політики КНР в Європі це означає певне перенесення акцентів зі співробітництва у межах проектів Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» з таких країн як РП, ЧР, Угорщина та СР на користь країн Балканського півострову [1, с. 13-15; 134]. Ще одним з наслідків російсько-української війни стала фактичне припинення участі РФ у фінансуванні проектів «Нового Євразійського сухопутного мосту» на її території, що зробило фактично неможливим подальшу реалізацію інфраструктурних проектів у в межах проекту, що пов'язано з тим, що настільки масштабний проект потребує значного фінансування, яке не може бути забезпечене лише китайськими коштами [142]. Також проблемою для Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» стала певна переорієнтація країн ЄС на більш протекціоністську політику – це суттєво погіршило перспективи подальшого розвитку Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» [144].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що російсько-українська війна нанесла суттєву шкоду ряду проектів, які були надзвичайно важливими для реалізації усієї Ініціативи «Один-пояс, один-шлях», при цьому китайська сторона змогла адаптувати Ініціативу до нової геополітичної реальності через переорієнтацію на використання «Центрального коридору» як основного маршруту ініціативи замість «Нового євразійського сухопутного мосту». Однак зростання недовіри у відносинах країн ЦСЄ та Китаю робить складним прогнозування подальших перспектив реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» в Європі загалом та ЦСЄ зокрема.

3.2 Перспективи співробітництва України та КНР у форматах «16+1» та Ініціативи «Один-пояс, один – шлях»

В останні роки до початку широкомасштабної війни співробітництво між Україною та КНР в сфері економіки стрімко розвивалося, так КНР була найбільшим торгівельним партнером України.

Табл. 3.1

Структура українського експорту та імпорту 2021 р.

	КНР	ФРН	РП	РФ
Обсяг українського експорту до країни (млрд. USD)	7,99	2,79	4,98	3,35
Обсяг українського імпорту з країни (млрд. USD)	10,64	6,07	4,89	5,85

Складено автором за джерелом [153; 154]

Як демонструють дані наведені на таблиці вище, КНР посідає провідне місце як за обсягами експорту, так і за обсягами імпорту. Не дивлячись на це, а також на позитивне ставлення України щодо участі в Ініціативі «Один-пояс, один-шлях» «План дій Україна-Китай для впровадження та ініціації розбудови економічного поясу Великого Шовкового Шляху та Морського Шовкового Шляху 21-го сторіччя» було підписано представниками українського та китайського урядів лише в 2017-му році [17, с. 22-24; 39, с.71-74].

Перспективи, що відкривалися перед Україною після початку участі у Ініціативі «Один-пояс, один-шлях» були значними, географічне розташування України та її потенціал означали, що у випадку реалізації Нового Євразійського сухопутного мосту Україна стала би одним з ключових транзитерів у торгівлі КНР з країнами Західної Європи [32, с. 196-199; 38, с. 55-58]. При цьому й до початку широкомасштабної війни орієнтація України на євроатлантичну інтеграцію та критичність значення співробітництва з Заходом для фактичного виживання української державності в умовах

російської агресії обумовлювало неможливість повноцінної участі країни в китайській Ініціативі. Не дивлячись на ці «обмеження» участь в Ініціативі «Один-пояс, один-шлях» надавала значні перспективи для розвитку національної інфраструктури. Саме у межах реалізації Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» китайські державні та приватні підприємства здійснили відносно значні інвестиції, головним чином у південні області України [10, с.133-135; 35; 145].

Одним з найбільших китайських інвесторів в Україні в межах реалізації проектів пов'язаних з Ініціативою була корпорація COFCO, яка вклала суттєві кошти в розбудову портової інфраструктури в Миколаєві, Чорноморську, Южному та Маріуполі. Китайські підприємства також приймали участь у зведенні електростанції в Нікополі [33, с. 31-34; 47; с. 5-9].

Для більшості цих проектів початок широкомасштабного російського вторгнення до України став катастрофою, так уся портова інфраструктура у Маріуполі та його околицях була повністю зруйнована у ході боїв за місто. Портова інфраструктура в Одеській та Миколаївській областях хоча й не була повністю зруйнована, але суттєво постраждала та продовжує страждати від ракетних ударів зі сторони РФ. В цілому перспективи участі України в Ініціативі в умовах війни з РФ, та навіть в умовах завершення війни при збереженні теперішнього російського політичного режиму РФ є сумнівними, адже Україна де-факто втратила можливість виконувати роль транзитера, доказом цього може слугувати переорієнтація КНР з розбудови «Нового євразійського сухопутного мосту» який мав проходити і територією України на розвиток «Центрального коридору» який обходить центральноевропейський регіон [34, с. 5-7, с. 9-11].

Перспективи співробітництва України з КНР в межах формату «16+1» й до початку широкомасштабної війни видавалися сумнівними. Небажання КНР використовувати формат «16+1» не дивлячись на бажання української сторони

прийняти участь у форматі та нерозуміння такої позиції КНР зі сторони країн ЦСЄ. КНР ніколи у повній мірі не пояснювала причини негативного ставлення до залучення України до формату «16+1», однак частина дослідників вважали причиною такої позиції Китаю небажання КНР ризикувати відносинами з РФ. Оскільки Росія, на думку КНР, могла б сприйняти прийняття України до формату «16+1» як спробу КНР втрутитися у «російську сферу виключних інтересів» [37, с. 2-5; 132; 2, с. 24-27].

Після ж початку широкомасштабної війни вступ України до формату «16+1» та перспективи використання формату як бази для подальшого співробітництва стала ще меншою, адже з одного боку сам формат «16+1» знаходиться у певній кризі після виходу з нього Латвії та Естонії, а також загального зростання недовіри до КНР зі сторони країн ЦСЄ, з іншого боку в нинішніх умовах український уряд навряд ризикуватиме будь-яким погіршенням відносин із західними союзниками на користь КНР, а вступ до формату «14+1» на тлі загострення суперечностей КНР із Заходом може суттєво погіршити відносини України з Західними союзниками, що ставитиме під загрозу саме існування України [28, с. 77-82; 47, с.10-12].

Підводячи проміжні підсумки можемо сказати, що перспективи співробітництва України з КНР на базі Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» та Формату «14+1» в умовах широкомасштабної агресії РФ проти України та загальній конфронтації Заходу та КНР виглядають достатньо сумнівними, попри це, у випадку вдалої інтеграції України до НАТО та ЄС, двосторонні відносини України з КНР можуть розвиватися у ключі подібному до відносин Китаю з країнами ЦСЄ.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, під час дослідження були досягнуті наступні результати.

- 1) Відносини КНР та ЦСЄ було розглянуто як об'єкт міжнародно-політичних досліджень. У результаті цього було встановлено, що вітчизняні дослідники зосереджують свою увагу на темах, які хоча і є дотичними до теми дослідження, але не охоплюють значну частину обраної теми, при цьому особливої уваги заслуговують праці за авторством Юрія Пойти. У той же час іноземні дослідники зазвичай концентруються у своїх дослідженнях на окремих аспектах, які повністю поглинаються темою дослідження, при цьому повністю ігнорують інші аспекти, які зачіпають обрану тему, також для частини авторів, особливо з КНР, є характерною певна політична заангажованість, що впливає на кінцевий результат дослідження.
- 2) Було проаналізовано доктринальні засади відносин КНР з країнами ЦСЄ. Було встановлено, що доктринальна та нормативна база співробітництва КНР з країнами ЦСЄ є достатньо слабо розробленою та головним чином складається з заяв китайських посадовців та дипломатів різного рівня підчас самітів у Форматі «16+1», Ініціативи «Один-пояс, один-шлях» чи двосторонніх зустрічах представників КНР та держав ЦСЄ.
- 3) Було проведено аналіз основних напрямків та форматів співробітництва КНР з країнами ЦСЄ. Співробітництво Китаю з країнами ЦСЄ головним чином концентрується у економічній та інвестиційній сферах. Основними напрямками китайських інвестицій в країнах регіону є інфраструктурні проекти, машинобудування та верстатобудування, разом із тим структура китайських інвестицій у кожній з країн, що розглядаються, є до певної міри унікальною. У РП це переважно комплектуючі для продукції

машинобудування, залізнична та автомобільна інфраструктура, а також с/г. В ЧР фінансова, машинобудування та туристична галузі. В Угорщині це машинобудування, ІТ сфера, інфраструктура, фармакологія та освітня сфера. У СР це машинобудування. Основними форматами співробітництва КНР з країнами регіону є Формат «16+1» (14+1) та Ініціатива «Один-пояс, один-шлях» обидва формати не мають централізованої нормативної бази і характеризуються домінуванням двосторонніх відносин, не дивлячись на формальну багатосторонність обох форматів.

- 4) Були з'ясовані основні суперечності у співробітництві КНР з країнами ЦСЄ до 2022-го року. Основні суперечності у відносинах КНР з країнами регіону - невдоволення останніх значно скромнішим обсягом китайських інвестицій ніж першопочатково очікувалося, невдоволення також викликали спроби промислового шпигунства зі сторони КНР. У випадку з СР та ЧР доволі частою причиною суперечностей ставало активне засудження обома країнами порушень прав людини зі сторони китайської влади у Гонконзі, Тибеті та Сінцзяні, а також протайванська риторика багатьох представників як ЧР, так і СР.
- 5) Після розгляду впливу наслідків Російсько-української війни для відносин КНР з країн ЦСЄ, можемо сказати, що головним чином вплив широкомасштабної війни РФ проти України пов'язаний з наростанням невдоволення та недовіри як серед населення більшості країн, так й значної частини еліт країн регіону, що на практиці вилилося у перехід до більш негативної та жорсткої риторики щодо КНР та публічними демаршами, як то відмова президента РП зустрітися зі спеціальним представником КНР, якого було направлено для проведення зустрічей з керівництвом країн регіону для прояснення китайської позиції щодо Російсько-української війни. Але не усі країни регіону перейшли до більш

жорсткої риторики щодо КНР, так Угорщина використала погіршення відносин Китаю з більшістю країн регіону для акумулювання додаткових китайських інвестицій, і продовжує використовувати надзвичайно комплементарну риторику щодо КНР.

- 6) За результатами аналізу перспектив співробітництва України з КНР в межах Формату «16+1» та Ініціативи «Один-пояс, один шлях» було встановлено, що у першому випадку перспективи співробітництва є обмеженими через небажання КНР долучати Україну до Формату «16+1». В другому випадку перспективи співробітництва є незначними через фактичну відміну проекту «Нового Євразійського сухопутного мосту», одна зі гілок якого мала проходити територією України, що пов'язано з припиненням транспортного сполучення країн Балтії та РП з РФ і Білоруссю і перетворення як українсько-російського кордону на лінію фронту, так й повне перекриття українсько-білоруського кордону з можливістю перетворення його на ще одну лінію фронту». Відтак співробітництво України з КНР саме у двох вище зазначених форматах є малоперспективним і малоімовірним.
- 7) Було надано соціально-економічну та політико-соціальну характеристику країнам ЦСЄ та КНР, також були встановлені подібності та специфіка економічного розвитку та політичного устрою країн, що розглядаються.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кошовий С.А. Досвід співпраці Китаю і країн Центральної та Східної Європи у форматі «16+1» та перспективи України, Відділ проблем зовнішньої політики та міжнародної безпеки. 2018, 19 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-07/16plyus1-42a26.pdf>
2. Парфіненко А. Ю. Країни Східної та Південно-Східної Азії у зовнішньополітичних пріоритетах України, Харків. 2020, 4 с. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/e7a26520484e9cd54a92a0906eaca386.pdf>
3. Constitution of the People's Republic of China of 20 November 2019 URL: https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html (дата звернення 12.01.22)
4. The Constitution of the Czech Republic of 1 January 1993 No. 1/1993 Coll. URL: https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/CZECH%20REPUBLIC_Constitutional%20law.pdf (дата звернення 13.01.22)
5. The Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997 No. 78, item 483 URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/konse.htm> (дата звернення 14.01.22)
6. Hungary's Constitution of 2011 with Amendments through 2016 URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016.pdf?lang=en (дата звернення 15.01.22)
7. Constitution of the Slovak Republic of 1 January 1993 URL: <https://www.prezident.sk/upload-files/46422.pdf> (дата звернення 16.01.22)
8. The Czech Republic's Strategy For Cooperation With The Indo-Pacific Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, Prague. 2022, 17 p. URL: https://www.mzv.cz/file/4922486/CZ_Strategy_Indo_Pacific_2022.pdf

9. NATO 2022 Strategic Concept, Brussel. 2022, 11 p. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
10. Smotrytska M. Chinese initiative of belt and road in Ukrainian realities: accomplishments and failures: article. Wuhan: School of Politics and International Studies of Central China Normal University, 2020. 12 p. URL: <https://chinese-studies.com.ua/en/Archive/2020/2/11>
11. Jie L. China's global power ambition: expectations, opportunities, and challenges: article, Hong Kong: University of Edinburgh, 2017. 10 p. URL: <https://www.chinese-studies.com.ua/index.php/journal/article/download/83/77>
12. Liberalism and International Relations Theory / Moravcsik A. Harvard University and University of Chicago Paper No. 92-6 C. 1-38 URL: https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/liberalism_working.pdf (дата звернення 08.01.23)
13. Foreign Policy: Meaning, Dimensions and Instruments C. 1-21 URL: https://prog.lmu.edu.ng/colleges_CMS/document/books/Foreign%20Policy-%20Meaning,%20Dimensions%20and%20Instruments.pdf (дата звернення 08.01.23)
14. Jørgensen K. E. Liberal Internationalism: стаття, Aarhus: Aarhus University, 2015. 23 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/292144910_Liberal_Internationalism (дата звернення 08.01.23)
15. Bojang A.S., J. PoJournal of Political Sciences & Public Affairs: стаття, Izmir: Ege University, 2018. URL: <https://www.longdom.org/open-access-pdfs/the-study-of-foreign-policy-in-international-relations-2332-0761-1000337.pdf> (дата звернення 08.01.23)

16. Van Dijk J., Folmer H., Oosterhaven J. Regional Policy: Rationale, Foundations and Measurement of its Effects: Groningen, 2009. 20 c. URL: https://www.researchgate.net/publication/228790379_Regional_policy_Rationale_foundations_and_measurement_of_its_effects (дата звернення 08.01.23)
17. Leonid L. Kyianytsia The One Belt One Road Initiative as a New Silk Road: The (Potential) Place of Ukraine: National Academy of Sciences of Ukraine, 2019. 26 c. URL: https://www.researchgate.net/publication/333848468_The_One_Belt_One_Road_Initiative_as_a_New_Silk_Road_The_Potential_Place_of_Ukraine (дата звернення 08.01.23)
18. Pantea A. One Belt, One Road Initiative and Its Geostrategic Significance for Eastern Europe: Babeş-Bolyai University. Kolozsvár, 2018. 8 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/326652306_One_Belt_One_Road_Initiative_and_Its_Geostrategic_Significance_for_Eastern_Europe
19. Turcsányi R.Q. China and the Frustrated Region: Central and Eastern Europe's Repeating Troubles with Great Powers: Mendel University, Brno, 2020. 18 p. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0009445519895626>
20. Bharti M.S. China's BRI in Central and Eastern European Countries: The Role of '17+1' Framework for Regional Economic Cooperation: article. Delhi: University of Delhi, 2023. 20 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/367205297_CHINA%27S_BRI_I_N_CENTRAL_AND_EASTERN_EUROPEAN_COUNTRIES_THE_ROLE_OF_%2717%27_FRAMEWORK_FOR_REGIONAL_ECONOMIC_CO_OPERATION
21. Horváth L. Results and challenges: 10 Years of China – CEEC cooperation: Budapest: Eurasia Center John Von Neumann University, 2022. 308 p.

URL: https://eurasiacenter.hu/wp-content/uploads/2022/05/Kina_KKE_online.pdf

22. Rudakowska A. Recent Developments in Relations Between Visegrád Group Countries and Taiwan Explained (2018-2022): Brussel: Department of Political Science, Vrije Universiteit Brussel, 2022. 24 p. URL: [https://www.google.com/search?q=Recent+Developments+in+Relations+Between+Visegr%C3%A1d+Group+Countries+and+Taiwan+Explained+\(2018-2022\)%3A&aq=Recent+Developments+in+Relations+Between+Visegr%C3%A1d+Group+Countries+and+Taiwan+Explained+\(2018-2022\)%3A+&aqs=chrome..69i57.136783019j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://www.google.com/search?q=Recent+Developments+in+Relations+Between+Visegr%C3%A1d+Group+Countries+and+Taiwan+Explained+(2018-2022)%3A&aq=Recent+Developments+in+Relations+Between+Visegr%C3%A1d+Group+Countries+and+Taiwan+Explained+(2018-2022)%3A+&aqs=chrome..69i57.136783019j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8)
23. Moldicz C. Changing foreign policies of the Visegrad countries after the global pandemic (2020-2021): Working Paper, Budapest: China – CEE Institute, 2021. 14 p. URL: https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2021/11/Working_paper-202104-Csaba-Moldicz.pdf
24. China's Influence in Southeastern, Central, and Eastern Europe Vulnerabilities and Resilience in Four Countries / Brattberg E., Corre P., Stronski P., De Waal T. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2021. 93 p. URL: <https://www.google.com/search?q=China%E2%80%99s+Influence+in+Southeastern+Central%2C+and+Eastern+Europe+Vulnerabilities+and+Resilience+in+Four+Countries+Erik+Brattberg%2C+Philippe+Le+Corre%2C+Paul+Stronski%2C+Thomas+de+Waal+OCTOBER+2021+C&aq=China%E2%80%99s+Influence+in+Southeastern+Central%2C+and+Eastern+Europe+Vulnerabilities+and+Resilience+in+Four+Countries+Erik+Brattberg%2C+Philippe+Le+Corre%2C+Paul+Stronski%2C+Thomas+de+Waal+OCTOBER+2021+C&aqs=chrome..69i57.134601393j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

28. Wnukowski D. Central and Eastern Europe in the Belt and Road Initiative and Other EU-Asia Connectivity Strategies: Article, Warsaw: Polish Institute of International Affairs, 2021. 85 p. URL: https://www.kas.de/documents/288143/10822438/Panorama_2019_02_4c_v5d_DamianWnukowski.pdf/9cf6c9ef-8432-ed32-e0b8-36a7ddd6b863?t=1606102326086
29. Bąk M. Central and Eastern European Countries Toward the Belt and Road Initiative: The Role of 16+1 Initiative: Article, Beijing: Beijing Normal University, 2019. 32 p. URL: <https://drupal.alliance.edu.in/drupal/sites/default/files/2021-06/Central%20and%20Eastern%20European%20Countries%20Toward%20the%20Belt%20and%20Road%20Initiative-%20The%20Role%20of%2016%20B1%20Initiative.pdf>
30. Lukacs E., Volgyi K. Chinese Foreign Direct Investment in Hungary from the perspective of BRI, international capacity cooperation and made in China 2025 Szechenyi Istvan University. Budapest, 2021. 413-446 pp. URL: [https://icaps.nsysu.edu.tw/static/file/131/1131/img/CCPS7\(1\)-Lukacs-Volgyi.pdf](https://icaps.nsysu.edu.tw/static/file/131/1131/img/CCPS7(1)-Lukacs-Volgyi.pdf)
31. Prospects for Developing the V4+China Cooperation Platform / Dubravčíková K. and Co. Bratislava, 2019. 40 p. URL: https://ceias.eu/wp-content/uploads/2019/10/V4-China-cooperation_FINAL.pdf
32. Global dominants of Chinese trade policy development: Opportunities and threats for cooperation with Ukraine A. G. Raišienė and co. Journal of International Studies, 2019. 15 p. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/33089/1/53.%20Rai%C5%A1ien%C4%97%2C%20A.%20G.%2C%20O.%20Yatsenko%2C%20V.%20Nitsenko%2C%20N.%20Karasova%2C%20and%20A.%20Vojtovicova.%202019.%20Global%20Dominants.pdf>

33. Goriunov D., Prokhorov B., Sakhno H. Chinese economic footprint in Ukraine: Policy Paper. Washington: CES, 2021. 58 p. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/Chinese-economic-footprint-in-Ukraine-1.pdf>
34. Biscop S. War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics Must the EU Draw New Battlelines or Keep an Open Door?: Egmont Paper. Brussels, Egmont Institute: 2023. 14 p. URL: https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2023/05/Sven-Biscop_Paper_123_vFinal.pdf?type=pdf
35. Mendez A., Forcadell F.J., Horiachko K. Russia-Ukraine crisis: China's Belt and Road Initiative at the crossroads: article: Springer Nature Limited, 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/362590306_Russia-Ukraine_crisis_China's_Belt_Road_Initiative_at_the_crossroads
36. Kowalski B. The Czech Republic Puts Another Dent in China's Relations with Europe: article, Lodz: University of Lodz, 2023. 7 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/368478171_The_Czech_Republic_Puts_Another_Dent_in_Chinas_Relations_with_Europe
37. Litra L. IS China benefiting from the ongoing Russian-Ukrainian war?: Kyiv: New Europe Center, 2022. 6 p. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2022/03/Is_China_benefiting_from_the_ongoing_Russian_Ukrainian_war_Leo_eng.pdf
38. Berezovska L., Kyrychenko A. Analysis of the development of foreign trade activities of China and Ukraine: article. Kyiv: National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 2021. 64 p. URL: <https://chinese-studies.com.ua/en/Archive/2021/2/4>
39. Kondratenko O. The Chinese vector of Ukraine in the context of foreign policy diversification: Achievements and prospects: article. Kyiv: s Institute of

- Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2021. 15 p. URL: <https://chinese-studies.com.ua/en/Archive/2021/2/5>
40. Turcsányi R. Central and Eastern Europe's courtship with China: Trojan horse within the EU?: European Institute for Asian Studies, 2014. Brussel URL: <https://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Richard-Turcsanyi-China-CEE.pdf>
41. Góralczyk B. China's interests in Central and Eastern Europe: enter the dragon: article, Warsaw: University of Warsaw, 2017. URL: <https://d-nb.info/1131949226/34>
42. Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence / M. Šimalčík and co. Prague: NED, 2018. 38 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/326701144_Central_Europe_for_Sale_The_Politics_of_China's_Influence
43. 张永安, 尚宇红 一带一路框架下中国—中东欧合作的希望与挑战 2016. 8 p. URL: <https://sha.static.vipsite.cn/media/thinktank/attachments/ae6a80915dd0807ff3dc02934e9125fb.pdf>
44. 徐刚, 杨博文 中国—东中欧国家合作 17 年 评估与思考 2021. 6 p. URL: http://www.oyji-oys.org/UploadFile/Issue/201606070001/2022/9//20220922024900WU_FILE_0.pdf
45. 唐廷凤, 范琳琳, 杨攻研 一带一路”背景下中国与中东欧投资合作的典型特征, 风险及对策 2021. 11 p. URL: http://www.oyji-oys.org/UploadFile/Issue/201606070001/2021/5//20210526110837WU_FILE_0.pdf

- 46.编委会 企业对外投资国别 (地区) 营商环境指南» 编委会 2021. 116 p.
URL: <https://www.ccpit.org/image/1473840398441926657/4c42ba742a864a898e686acbba5c593b.pdf>
- 47.Marian B. 乌克兰战争时期中欧关系：全球转型系列，英国：爱丁堡，
2022。 15 p. URL: <https://peacerep.org/wp-content/uploads/2023/02/Sino-European-Brief-Chinese-Translation-compr.pdf>
- 48.China cia.gov World Factbook: веб-сайт URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/china/> (дата звернення 12.01.22)
- 49.Czechia cia.gov World Factbook: веб-сайт URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/czechia/> (дата звернення 13.01.22)
- 50.Poland cia.gov World Factbook: веб-сайт URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/poland/> (дата звернення 14.01.22)
- 51.Hungary cia.gov World Factbook: веб-сайт URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/hungary/> (дата звернення 15.01.22)
- 52.Slovakia cia.gov World Factbook: веб-сайт URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/slovakia/> (дата звернення 16.01.22)
- 53.Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) – Czechia The
World Bank Data: веб-сайт URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=CZ>
(дата звернення 13.01.22)
- 54.Industry (including construction), value added (% of GDP) – Czechia The
World Bank Data: веб-сайт URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=CZ&view=chart> (дата звернення 13.01.22)

- 55.Services, value added (% of GDP) – Czechia The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=CZ> (дата звернення 13.01.22)
- 56.Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) – Poland The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?view=chart&locations=PL> (дата звернення 14.01.22)
- 57.Industry (including construction), value added (% of GDP) – Poland The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=PL> (дата звернення 14.01.22)
- 58.Services, value added (% of GDP) – Poland The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=PL> (дата звернення 14.01.22)
- 59.Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) – Hungary The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=HU&view=chart> (дата звернення 15.01.22)
- 60.Industry (including construction), value added (% of GDP) – Hungary The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=HU> (дата звернення 15.01.22)
- 61.Services, value added (% of GDP) – Hungary The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=HU> (дата звернення 15.01.22)
- 62.Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) - Slovak Republic The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=SK> (дата звернення 16.01.22)
- 63.Industry (including construction), value added (% of GDP) - Slovak Republic The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/>

- [indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=SK&view=chart](https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=SK&view=chart) (дата звернення 16.01.22)
- 64.Services, value added (% of GDP) - Slovak Republic The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=SK> (дата звернення 16.01.22)
- 65.Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) – China The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=CN&view=chart> (дата звернення 12.01.22)
- 66.Industry (including construction), value added (% of GDP) – China The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS?locations=CN> (дата звернення 12.01.22)
- 67.Services, value added (% of GDP) – China The World Bank Data: веб-сайт URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=CN> (дата звернення 12.01.22)
- 68.Brief History of Poland Visegrad Group: веб-сайт URL: <https://www.visegradgroup.eu/basic-facts-about/poland/brief-history-of-poland> (дата звернення 14.01.22)
- 69.Brief History of the Czech Republic Visegrad Group: веб-сайт URL: <https://www.visegradgroup.eu/basic-facts-about/czech-republic/brief-history-of-the> (дата звернення 13.01.22)
- 70.Brief History of Hungary Visegrad Group: веб-сайт URL: <https://www.visegradgroup.eu/basic-facts-about/hungary/brief-history-of-hungary> (дата звернення 15.01.22)
- 71.Brief History of Slovakia Visegrad Group: веб-сайт URL: <https://www.visegradgroup.eu/basic-facts-about/slovakia/brief-history-of> (дата звернення 16.01.22)

72. History of China: Timeline Summary, Dynasties of China, Maps China
Highlights: веб-сайт URL: <https://www.chinahighlights.com/travelguide/culture/china-history.htm> (дата звернення 12.01.22)
73. Belt and Road Europe OBOReuropa : веб-сайт URL:
<https://www.oboreuropa.com/en/china-see-relevant/> (дата звернення 06.01.22)
74. China and Central & Eastern European (CEE) 17+1 mechanism
INSIGHTIAS: веб-сайт URL:
<https://www.insightsonindia.com/2021/06/02/china-and-central-eastern-european-see-171-mechanism/> (дата звернення 06.01.22)
75. Central and Eastern European countries (CEECs) OECD glossary of statistical terms: веб-сайт URL:
<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=303>
76. Li Keqiang Puts Forward Four Initiatives on Promoting "16+1" Cooperation in Next Step MFA PRC: веб-сайт URL:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2016zt/lkqfwjejssthsksltlwyelsbcxlgjhy/201611/t20161108_704336.html
77. Ambassador Qu Zhe publishes signed article with title of advance 16+1 cooperation into new era on Estonian newspaper Aripaev MFA PRC: веб-сайт URL:
https://www.mfa.gov.cn/eng/wjb_663304/zwjg_665342/zwbdt_665378/201711/t20171124_622193.html
78. The Dubrovnik Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries MFA PRC: веб-сайт URL:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/201904/t20190417_679560.html

- 79.Full Text: Keynote Speech by Chinese President Xi Jinping at the China-CEEC Summit Xinhuanet: веб-сайт URL:
http://www.xinhuanet.com/english/2021-02/09/c_139733388.htm
- 80.Wang Yi Delivers a Video Speech at the 17th National Coordinators' Meeting for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries MFA PRC: веб-сайт URL:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202212/t20221218_10991797.html
- 81.The Global Security Initiative Concept Paper MFA PRC: веб-сайт URL:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbxw/202302/t20230221_11028348.html
- 82.China's Policy Paper on the European Union MFA PRC: веб-сайт URL:
https://english.mee.gov.cn/Resources/publications/Whitep/202101/t20210129_819308.shtml
- 83.White Paper: China and the World in the New Era MFA PRC: веб-сайт URL: http://hr.china-embassy.gov.cn/eng/gdxw/201910/t20191007_2561455.htm
- 84.Czech Republic Imports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/czech-republic/imports-by-country>
- 85.Czech Republic Exports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/czech-republic/exports-by-country>
- 86.China Exports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/china/exports-by-country>
- 87.China Exports to Poland Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/china/exports/poland>
- 88.China Imports from Poland Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/china/imports-from-poland>

89. Poland Imports from China Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/poland/imports/china>
90. Poland Imports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/poland/imports-by-country>
91. Hungary Exports to China Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/hungary/exports/china>
92. China Exports to Hungary Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/china/exports/hungary>
93. Hungary Imports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/hungary/imports-by-country>
94. Hungary Exports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/hungary/exports-by-country>
95. Slovakia Imports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/slovakia/imports-by-country>
96. Slovakia Exports By Country Trading economics: веб-сайт URL:
<https://tradingeconomics.com/slovakia/exports-by-country>
97. China/Czechia OEC веб-сайт URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/cze?compareExports0=comparisonOption1&depthSelector=HS2Depth&dynamicBilateralTradeSelector=year2021&measureBilateralTradeSelector=vizValueOption3#latest-trends>
98. China/Poland OEC: веб-сайт URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/pol>
99. China/Slovakia OEC: веб-сайт URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/svk>
100. How the Czech Republic Became One of Taiwan's Closest European Partners and What It Means for EU-China Relations Council on foreign relations: веб-сайт URL: <https://www.cfr.org/blog/how-czech-republic-became-one-taiwans-closest-european-partners-and-what-it-means-eu-china>

101. Chinese Investments in the Czech Republic: opportunity or threat?:
CHOICE веб-сайт URL: <https://chinaobservers.eu/chinese-investments-in-the-czech-republic-opportunity-or-threat/>
102. Mutual relations between the Czech Republic and the People's Republic of China - present and history: Embassy of the Czech Republic in Beijing веб-сайт URL: https://www.mzv.cz/beijing/en/political_affairs/bilateral_relations/index.html
103. China is losing ground in Central Europe: CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/article/china-is-losing-ground-in-central-europe/>
104. Chinese Influence in Hungary: CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-hungary/>
105. Chinese Influence in Slovakia: CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-slovakia/>
106. Chinese Influence in the Czech Republic: CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-the-czech-republic/>
107. Chinese Influence in Poland: CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-poland/>
108. Getting Ahead of the Curve: Chinese Influence in Central and Eastern Europe : CEPA: веб-сайт URL: <https://cepa.org/comprehensive-reports/getting-ahead-of-the-curve-chinese-influence-in-central-and-eastern-europe/>
109. Plans for a Chinese university in Hungary fuel concerns Aljazeera: веб-сайт URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/28/why-plans-for-a-chinese-university-in-hungary-fuel-concerns>
110. Chinese Influence in the Slovak Information and Media Space Warsaw Institute веб-сайт URL: <https://warsawinstitute.org/chinese-influence-slovak-information-media-space/>

111. Political and diplomatic relations Embassy of Hungary in Beijing веб-сайт URL: <https://peking.mfa.gov.hu/eng/page/politikai-kapcsolatok>
112. Slovakia and China have established diplomatic relations 70 years ago Slovak public administration веб-сайт URL: <https://www.mirri.gov.sk/en/news/minister/slovakia-and-china-have-established-diplomatic-relations-70-years-ago/>
113. The 16+1 Initiative Geopolitica.info веб-сайт URL: <https://www.geopolitica.info/the-161-initiative/>
114. China, the 16+1 format and the EU Think Tank European Parliament веб-сайт URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2018\)625173](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2018)625173)
115. China Imports By Country Trading economics: веб-сайт URL: <https://tradingeconomics.com/china/imports-by-country>
116. Poland Exports By Country Trading economics: веб-сайт URL: <https://tradingeconomics.com/poland/exports-by-country>
117. Cumulative value of completed foreign direct investment (FDI) transactions from China in EU-27 and UK between 2000 and 2022, by country Statista: веб-сайт URL: <https://www.statista.com/statistics/1244460/china-cumulative-foreign-direct-investment-to-eu-by-country/>
118. Hungarian foreign minister claims Chinese automotive companies set to invest another €3bn bne.inttllnews: веб-сайт URL: <https://www.intellinews.com/hungarian-foreign-minister-claims-chinese-automotive-companies-set-to-invest-another-3bn-278823/>
119. Slovak Universities Have a China Problem...And They Don't Even Know It: CHOICE: веб-сайт URL: <https://chinaobservers.eu/slovak-universities-have-a-china-problem-and-they-dont-even-know-it/>

120. What's Behind Poland's Sudden Change of Heart About China?
CHOICE: веб-сайт URL: <https://chinaobservers.eu/whats-behind-polands-sudden-change-of-heart-about-china/>
121. End of an Era in Czech-Chinese Relations as Czechs Vote for a New President: веб-сайт URL: <https://chinaobservers.eu/end-of-an-era-in-czech-china-relations-as-czechs-vote-for-a-new-president/>
122. Cyber Resilience Act enhances cybersecurity requirements for digital products sold in EU: Huawei: веб-сайт URL: <https://www.huawei.com/en/news/opinions/cyber-resilience-act-enhances-cybersecurity>
123. Huawei: New KSC Project Violates International Trade Agreements and Regulations CIJ: веб-сайт URL: <https://cijeuropa.com/en/huawei-new-ksc-project-violates-international-trade-agreements-and-regulations/post.html>
124. Government wants to rely on China's Huawei for digitalisation, says minister in Beijing: Daily News Hungary: веб-сайт URL: <https://dailynewshungary.com/government-wants-to-rely-on-chinas-huawei-for-digitalisation-says-minister-in-beijing/>
125. Hungary, Huawei sign MoU on long-term cooperation: Developing telecoms: веб-сайт URL: <https://developingtelecoms.com/telecom-technology/enterprise-ecosystems/12205-hungary-huawei-sign-mou-on-long-term-cooperation.html>
126. Hungary to build Europe's first 5G smart railway port together with Huawei: Global Times: веб-сайт URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202110/1235745.shtml>
127. Shaking Hands with the Dragon: Hungary-China Relations: Hungary today: веб-сайт URL: <https://hungarytoday.hu/hungary-china-relations-orban/>

128. Foreign Minister: Good Cooperation with Huawei National Interest: Hungary today: веб-сайт URL: <https://hungarytoday.hu/foreign-minister-good-cooperation-with-huawei-national-interest/>
129. Slovakia has no evidence of Huawei security threat - prime minister: Reuters: веб-сайт URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-huawei-slovakia-idUSKCN1PO1TO>
130. Value distribution of foreign direct investment (FDI) to EU-27 and UK from China between 2017 and 2022, by country group Statista: веб-сайт URL: <https://www.statista.com/statistics/1084352/china-foreign-direct-investment-to-eu-by-region/>
131. Lithuania quit 17+1 because access to Chinese market did not improve, its envoy says South China Morning Post: веб-сайт URL: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3135522/lithuania-quit-171-because-access-chinese-market-did-not>
132. Analysis - Russia-Ukraine war: Opportunity or threat for China? Analysis: веб-сайт URL: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-russia-ukraine-war-opportunity-or-threat-for-china/2543101>
133. My view on China and EU-China relations The Diplomatic Service of the European Union: веб-сайт URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/my-view-china-and-eu-china-relations_en
134. What Will Russia's Invasion of Ukraine Mean for China's Belt and Road? The Diplomat: веб-сайт URL: <https://thediplomat.com/2022/03/what-will-russias-invasion-of-ukraine-mean-for-chinas-belt-and-road/>
135. Breaking the Mold: Poland Changes Course on China Policy Amid War in Ukraine: CHOICE веб-сайт URL: <https://chinaobservers.eu/breaking-the-mold-poland-changes-course-on-china-policy-amid-war-in-ukraine/>

136. China-Poland Relations Amid the Ukraine War The Diplomat: веб-сайт URL: <https://thediplomat.com/2022/10/china-poland-relations-amid-the-ukraine-war/>
137. Poland's prime minister: Western Europe needs to commit to Ukrainian victory and beware of China: Atlantic Council: веб-сайт URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/polands-prime-minister-western-europe-needs-to-commit-to-ukrainian-victory-and-beware-of-china/>
138. 'China-friendly' Hungary hails Beijing's peace efforts in Ukraine during meeting between top diplomats: Shout China Morning Post: веб-сайт URL: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3220752/china-friendly-hungary-hails-beijings-peace-efforts-ukraine-during-meeting-between-top-diplomats>
139. China, Hungary ready to cooperate over ending Ukraine conflict NNNA Macau news agency: веб-сайт URL: <https://www.macaubusiness.com/china-hungary-ready-to-cooperate-over-ending-ukraine-conflict/>
140. Hungary is becoming more important to China The Economist: веб-сайт URL: <https://www.economist.com/china/2023/05/24/hungary-is-becoming-more-important-to-china>
141. How the war in Ukraine is prompting the Czechs to rethink ties with China RadioFreeEurope RadioLiberty: веб-сайт URL: <https://www.rferl.org/a/china-czechs-pavel-taiwan-ties/32269856.html>
142. Putin's war has killed China's Eurasian railway dreams FP: веб-сайт URL: <https://foreignpolicy.com/2022/03/01/belt-road-initiative-new-urasian-land-bridge-china-russia-poland/>
143. China's Belt and Road focuses on New Eurasian Trade Routes due to Ukraine war RadioFreeEurope RadioLiberty: веб-сайт URL:

<https://www.rferl.org/a/china-ukraine-war-eurasian-trade-routes-russia-standish/31948987.html>

144. China's Belt and Road loses a notch and gains a bump: Ukraine and the BRI: RailFreight: веб-сайт URL: <https://www.railfreight.com/specials/2022/02/03/russia-ukraine-crisis-is-this-the-armageddon-of-europe-china-rail/?gdpr=accept&gdpr=deny>
145. Opportunities and risks from the Belt and Road Initiative in Ukraine Securitization and Democracy in Eurasia: веб-сайт URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-16659-4_22
146. EU leaders agree to cut reliance on China: DW News: веб-сайт URL: <https://www.dw.com/en/eu-leaders-agree-to-cut-reliance-on-china/a-66078926>
147. Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre European Commission: веб-сайт URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063
148. EU's von der Leyen addresses lawmakers on China ties DW News: веб-сайт URL: <https://www.dw.com/en/eus-von-der-leyen-addresses-lawmakers-on-china-ties/a-65354242>
149. Is China a challenge to NATO? MFA PRC: веб-сайт URL: http://eu.china-mission.gov.cn/eng/mh/202207/t20220702_10714125.htm
150. NATO and the China challenge The Diplomat: веб-сайт URL: <https://thediplomat.com/2023/04/nato-and-the-china-challenge/>
151. Chinese special envoy visits 7 CEE countries 中国-中东欧国家合: веб-сайт URL: http://www.china-eeec.org/eng/zzwl/202210/t20221014_10783596.htm

152. Veteran Chinese envoy heads CEEC visit, to clarify misunderstanding over Ukraine Global Times: веб-сайт URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202204/1259758.shtml>
153. Ukraine imports by country Treading economics: веб-сайт URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/imports-by-country>
154. Ukraine exports by country Treading economics: веб-сайт URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports-by-country>
155. China's Influence in Southeastern, Central, and Eastern Europe: Vulnerabilities and Resilience in Four Countries Carnegie endowment for international peace: веб-сайт URL: <https://carnegieendowment.org/2021/10/13/china-s-influence-in-southeastern-central-and-eastern-europe-vulnerabilities-and-resilience-in-four-countries-pub-85415>
156. China and the Visegrad Group. Transformation and future of the cooperation Ośrodek Myśli Politycznej: веб-сайт URL: <https://usa-ue.pl/osrodek-mysli-politycznej/>
157. Understanding the Geography of China Asia society: веб-сайт URL: <https://asiasociety.org/education/understanding-geography-china>
158. China, Czech Republic at Odds After Czech Officials Visit Taiwan VOA: веб-сайт URL: https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_china-czech-republic-odds-after-czech-officials-visit-taiwan/6195462.html
159. Remarks by Spokesperson of the Chinese Embassy in Slovakia on Karol Galek's Visit to Taiwan MFA PRC: веб-сайт URL: http://sk.china-embassy.gov.cn/slo/sgxx/xwdt/202112/t20211207_10463668.htm

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну магістерську роботу студента спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Шевякова Іллі Дмитровича

на тему : «Вплив Російсько-української війни на політику КНР у Центрально-
Східній Європі»

29. 11. 2023

Шевяков Ілля Дмитрович вчасно підійшов до написання кваліфікаційної магістерської роботи, постійно відвідував консультації за графіком, уважно дослухався до порад керівника, виявив себе як старанний здобувач вищої освіти, який має схильність до наукового пошуку. Шевяков І. Д. обрав об'єктом свого дослідження зовнішню політику Китайської Народної Республіки в регіоні ЦСЄ та вплив на неї російсько-української війни.

Під час роботи над темою автор опрацював великий обсяг джерел, періодичної наукової літератури та монографічного матеріалу з даної тематики, що дало можливість розкрити теоретико-методологічні основи і джерельну базу дослідження, проаналізувати доктринальні засади співробітництва КНР та країн ЦСЄ, основні формати їх співробітництва, вплив російсько-української війни на відносини КНР з країнами ЦСЄ. Як слушно вказує автор, «співробітництво КНР з ЄС значно ускладнилося після російського вторгнення до України» оскільки це «пов'язано з консолідацією таких регіональних об'єднань як НАТО та ЄС, а також проблеми в реалізації регіональних проектів КНР» (с. 59).

Окремий підрозділ 3. 2. присвячено дослідженню перспективі співробітництва України та КНР у форматах «14+1» та Ініціативи «Один-пояс, один – шлях».

Зміст роботи, як і її оформлення, не викликають суттєвих зауважень. Матеріал в роботі викладено з дотриманням внутрішньої логіки, між розділами існує логічний взаємозв'язок. Мету дослідження було досягнуто, завдання, які поставлено на початку роботи, розв'язано в повній мірі.

Результати та висновки дослідження є обґрунтованими, спираються на цікавий фактичний матеріал, мають практичну спрямованість, пройшли апробацію на наукових конференціях.

Вважаємо, що є всі підстави рекомендувати магістерську роботу Шевякова І. Д. до захисту в Державній екзаменаційній комісії.

Науковий керівник :

доктор історичних наук,
професор

Лиман С. І.

Харківський національний
Університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, пл. Свободи, 6
30 листопада 2023 року

Екзаменаційній комісії із захисту
магістерських робіт спеціальності
291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні
студії»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу студента спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Шевякова Іллі Дмитровича

на тему : «Вплив Російсько-української війни на політику КНР у Центрально-
Східній Європі»

В умовах війни РФ проти України важливе значення має її вплив на політичні та економічні зв'язки провідних країн світу, зокрема КНР з державами Центрально-Східної Європи. Відомо, що економіка України та наша зовнішньополітична орієнтація багато у чому є подібною до країн регіону ЦСЄ, а великі інвестиційні можливості КНР можуть бути використані для повноцінної відбудови та модернізації нашої держави. Аналізу впливу війни РФ проти України на політику КНР у Центрально-Східній Європі та її еволюції й присвячена кваліфікаційна магістерська робота І. Д. Шевякова.

Тема магістерської роботи, обрана автором, заслуговує на схвалення, а її актуальність не викликає сумніву. Робота цікава й своєчасна, оскільки аналіз переваг та проблем, що супроводжували співробітництво країн ЦСЄ з КНР, допоможе спрогнозувати, як ці процеси розвиватимуться у повоєнній Україні.

Магістерська робота має чітко побудовану структуру і в повній мірі відповідає змісту. Вона складається з трьох розділів. Перший розділ присвячено висвітленню теоретичних та методологічних основ і джерельної бази дослідження впливу російсько-української війни на політику КНР у ЦСЄ. У другому розділі проаналізовано доктринальні засади та основні напрями співробітництва КНР та країн ЦСЄ. У третьому розділі розглянуто проблеми, що виникли у відносинах КНР з країнами ЦСЄ в умовах російсько-української війни. Окремий підрозділ 3.3. присвячено аналізу перспектив співробітництва України та КНР у форматах «14+1» та Ініціативи «Один-пояс, один – шлях».

Висновки дослідження Шевякова І. Д. є обґрунтованими, мають практичну спрямованість, пройшли апробацію на наукових конференціях.

Робота не містить істотних недоліків, а сам Шевяков І. Д. може бути допущеною до захисту та заслуговує на оцінку «відмінно» (дев'яносто шість).

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент кафедри
міжнародних економічних
відносин імені Артура Голікова
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Макарчук К. О.